

Grunder för fristående examen

SPECIALYRKESEXAMEN I PSYKIATRISK VÅRD
2009

Grunder för fristående examen

SPECIALYRKESEXAMEN I PSYKIATRISK VÅRD
2009

© Utbildningsstyrelsen 2009

Edita Prima Oy

Helsingfors 2009

ISBN 978-952-13-4253-0 (häft.)

ISBN 978-952-13-4254-7 (pdf)

11.9.2009

43/011/2009

Examenskommissionerna inom branschen
Arrangörerna av yrkesinriktad utbildning
och yrkesinriktad vuxenutbildning inom branschen
Läroavtalscentralerna

Giltighetstid: **Fr.o.m. 1.12.2009 tillsvidare**

Rätten att meddela föreskriften följer av:
L 631/1998 13 § 2 mom

Upphäver föreskrift
1.12.2002 n. 61/011/2002

Ändrar föreskrift
-

GRUNDERNA FÖR SPECIALYRKESEXAMEN I PSYKIATRISK VÅRD

Utbildningsstyrelsen har beslutat om grunderna för specialyrkesexamen i psykiatrisk vård. Examensgrunderna ska iakttas fr.o.m. 1.10.2009.

Examensprestationer som påbörjats innan föreskriftens i kraftträdande kan fullföljas enligt grunderna av den 1.12.2002 dnr 61/011/2002 t.o.m. 30.9.2011.

Examenskommissionen, examensarrangören och utbildningsanordnaren kan inte lämna grunderna för examen obeaktade eller avvika från dem.

När utbildning som förbereder för en fristående examen anordnas, beslutar utbildningsanordnaren om innehållet i utbildningen och ordnandet av utbildningen i enlighet med examensgrunderna. Den som deltar i utbildningen skall som en del av utbildningen beredas möjlighet att avlägga en fristående examen.

Generaldirektör TIMO LANKINEN
Timo Lankinen

Undervisningsråd AIRA RAJAMÄKI
Aira Rajamäki

BILAGA Grunderna för specialyrkesexamen i psykiatrisk vård

INNEHÅLL

1. FRISTÅENDE EXAMINA	7
1.1 Anordnande av fristående examina	7
1.2 Avläggande av fristående examen.....	7
1.3 Grunderna för fristående examen	7
1.4 Personlig tillämpning i fristående examen	8
1.5 Bedömning av yrkesskickligheten i fristående examen	8
1.6 Betyg	8
1.7 Utbildning som förbereder för fristående examen	9
2 UPPBYGGNADEN AV SPECIALYRKESEXAMEN I PSYKIATRISK VÅRD.....	9
Examensdelarna.....	9
3. KRAVEN PÅ YRKESSKICKLIGHET I SPECIALYRKESEXAMEN I PSYKIATRISK VÅRD OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN	10
A. OBLIGATORISKA EXAMENSDELAR	
3.1 Grunder i psykiatriskt vårdarbete	10
a) Krav på yrkesskicklighet.....	10
b) Föremål och kriterier för bedömningen	10
c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	14
3.2 Metoder inom psykiatriskt vårdarbete	15
a) Krav på yrkesskicklighet	15
b) Mål och kriterier för bedömningen.....	15
c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	22
3.4 Yrkesmässigt arbete vid psykiatrisk vård	22
a) Krav på yrkesskicklighet	22
b) Föremål och kriterier för bedömningen.....	22
c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	26
B. VALFRIA EXAMENSDELAR	
3.4 Rättspsykiatriskt vårdarbete	27
a) Krav på yrkesskicklighet	27
b) Föremål och kriterier för bedömningen.....	27
c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	32
3.5 Psykiatrisk rehabilitering.....	32
a) Krav på yrkesskicklighet	32
b) Föremål och kriterier för bedömningen.....	32
c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	36
3.6 Psykogeriatriskt vårdarbete	37
a) Krav på yrkesskicklighet	37
b) Föremål och kriterier för bedömningen.....	37
c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	40

3.7	Barn- och ungdomspsykiatriskt vårdarbete.....	41
	a) Krav på yrkesskicklighet	41
	b) Föremål och kriterier för bedömningen.....	41
	c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	45
3.8	Psykiatrisk missbrukarvård.....	46
	a) Krav på yrkesskicklighet	46
	b) Föremål och kriterier för bedömningen.....	46
	c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	51
3.9	Företagsamhet	52
	a) Krav på yrkesskicklighet	52
	b) Föremål och kriterier för bedömningen.....	52
	c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	54

BILAGA

Beskrivning av det arbete som utförs av dem som har avlagt specialyrkesexamen i psykiatrisk vård	55
---	----

Kapitel 1

FRISTÅENDE EXAMINA

1.1 Anordnande av fristående examina

Examenskommissionerna som tillsätts av Utbildningsstyrelsen och består av representanter för arbetsgivare, arbetstagare, lärare och vid behov självständiga yrkesutövare ansvarar för anordnandet och övervakningen av fristående examina samt utfärdar examensbetyg. Examenskommissionerna gör ett avtal om anordnande av fristående examina med utbildningsanordnarna och vid behov med andra sammanslutningar och stiftelser. Fristående examina kan inte anordnas utan giltigt avtal med examenskommissionen.

1.2 Avläggande av fristående examen

Fristående examen avläggs genom att examinanderna vid examenstillfällena i praktiska arbetsuppgifter påvisar det kunnande som förutsätts i examensgrunderna. Varje examensdel ska bedömas skilt för sig. Bedömningen görs som ett samarbete mellan representanter för arbetsgivare, arbetstagare och undervisningssektorn. Inom branscher där det är vanligt med självständiga yrkesutövare tas även denna part i beaktande vid valet av bedömare. Bedömningen godkänns slutligen av examenskommissionen. Examensbetyg kan beviljas då examinanden har avlagt alla examensdelar som krävs med godkänt vitsord.

1.3 Grunderna för fristående examen

I examensgrunderna fastställs vilka delar och eventuella kompetensområden som hör till examen, uppbyggnaden av examen, den yrkesskicklighet som krävs i de olika examensdelarna, bedömningsgrunderna (målen och kriterierna för bedömningen) samt sätten att påvisa yrkesskicklighet.

En examensdel utgör ett delområde inom yrket som går att avskilja från den naturliga arbetsprocessen till en självständig helhet som kan bedömas. Kraven på yrkesskicklighet som beskrivs i de olika examensdelarna koncentrerar sig på de centrala funktionerna och verksamhetsprocesserna inom yrket samt på yrkespraxis inom den aktuella branschen. De omfattar även färdigheter som allmänt behövs i arbetslivet, till exempel sociala färdigheter.

Målen och kriterierna för bedömningen är härledda ur kraven på yrkesskicklighet. Målen för bedömningen anger de kunskapsområden som man vid bedömningen fäster särskild vikt vid. Definitionen av dessa mål underlättar också bedömningen av den aktuella arbetsprocessen. Bedömningen ska täcka alla de mål för bedömning som beskrivs i examensgrunderna. Kriterierna för bedömningen bestämmer den kvalitativa och kvantitativa nivån på en godkänd prestation.

Sätten att påvisa yrkesskicklighet innehåller preciserande anvisningar om avläggandet av examen. Yrkesskickligheten påvisas i allmänhet i autentiska arbetsuppgifter. Sätten att påvisa yrkesskicklighet kan innehålla direktiv för bl.a. hur en examensprestation vid behov kan kompletteras så att alla krav på yrkesskicklighet blir beaktade.

1.4 Personlig tillämpning i fristående examen

Utbildningsstyrelsen har utfärdat en särskild föreskrift om personlig tillämpning.

1.5 Bedömning av yrkesskickligheten i fristående examen

Vid bedömning av yrkesskickligheten är det viktigt att ingående och noggrant granska hur examinanderna visar att de kan det som examensgrunderna förutsätter i kraven på yrkesskicklighet för den aktuella examensdelen. Vid bedömningen tillämpas de bedömningskriterier som fastställts i examensgrunderna. Bedömarna ska mångsidigt använda sig av olika och i första hand kvalitativa bedömningsmetoder. Används endast en metod, blir resultatet inte nödvändigtvis tillförlitligt. Vid bedömningen beaktas bransch- och examensspecifika särdrag i enlighet med examensgrunderna. Om examinanderna har tillförlitliga utredningar om tidigare påvisat kunnande, granskar bedömarna hur de motsvarar kraven på yrkesskicklighet i examensgrunderna. Bedömarna föreslår för examenskommissionen att kunnandet erkänns som en del av examensprestationen. Examenskommissionen fattar det slutliga beslutet om erkännande av tidigare påvisat kunnande som tillförlitligt utretts.

Bedömning av yrkesskicklighet är en process där insamling av bedömningsmaterial och dokumentering av bedömning spelar en viktig roll. Representanter för arbetslivet och lärare gör på trepartsbasis en noggrann och mångsidig bedömning. Examinanderna ska klart och tydligt få veta hur bedömningsgrunderna tillämpas i deras eget fall. De ska också ges möjlighet att själva bedöma sina prestationer. Examensarrangören gör upp ett bedömningsprotokoll över examensprestationen för den aktuella examensdelen som undertecknas av bedömarna. Till en bra bedömningsprocess hör också att efter detta ge examinanderna respons på prestationerna. Det slutliga bedömningsbeslutet fattas av examenskommissionen.

Bedömare

De personer som bedömer examinandernas yrkesskicklighet ska ha god yrkeskunskap inom det aktuella området. Examenskommissionen och examensarrangören kommer överens om bedömarna i avtalet om anordnande av fristående examen.

Rättelse av bedömning

Examinanderna kan inom lagstadgad tid anhålla om rättelse av bedömning av den examenskommission som ansvarar för den aktuella examen.

En skriftlig begäran om rättelse riktas till examenskommissionen. Examenskommissionen kan efter att ha hört bedömarna besluta om en ny bedömning. Det går inte att genom besvär anhålla om ändring av examenskommissionens beslut som gäller rättelse av bedömning.

1.6 Betyg

Examenskommissionen beviljar examensbetyg och betyg för en eller flera avlagda examensdelar. Betyg över deltagande i förberedande utbildning ges av utbildningsanordnaren. Utbildningsstyrelsen har utfärdat direktiv om vilka uppgifter som ska framgå ur betyg för fristående examina, utbildning som förbereder för fristående examen och läroavtalsutbildning.

Betyg för en eller flera examensdelar ges på begäran. Examensbetyget, liksom betyget för en eller flera avlagda examensdelar, undertecknas av en representant för examenskommissionen och en representant för examensarrangören.

En anteckning om avlagd fristående examen i ett av Utbildningsstyrelsen godkänt yrkesbevis är ett intyg över avlagd examen som är jämförbart med ett examensbetyg. Examensarrangören skaffar och undertecknar yrkesbeviset. Yrkesbeviset är avgiftsbelagt för examinandena.

1.7 Utbildning som förbereder för fristående examen

Det går inte att ställa förhandsvillkor i fråga om utbildning för dem som deltar i fristående examina. Examina avläggs ändå huvudsakligen i samband med förberedande utbildning.

Förberedande utbildning ska anordnas i enlighet med examensgrunderna. Utbildningen och examenstillfällena ska planeras utgående från examensdelarna. Den som deltar i utbildning som förbereder för fristående examen ska ges möjlighet att delta i examenstillfällena och avlägga fristående examen som en del av utbildningen.

Kapitel 2

UPPBYGGNADEN AV SPECIALYRKESEXAMEN I PSYKIATRISK VÅRD

Examensdelarna

Kraven på yrkesskicklighet för specialyrkesexamen i psykiatrisk vård har fastställts så att de förutsätter att examinanderna har kunskaper och färdigheter på minst nivån för en yrkesinriktad grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen. Dessutom krävs kompletterande och fördjupade studier samt minst fem års arbetserfarenhet inom de arbetslivsområden som omfattas av examensdelarna i specialyrkesexamen i psykiatrisk vård.

De valfria examensdelarna inom specialyrkesexamen i psykiatrisk vård har utformats så att man inte kan avlägga dem om man inte behärskar de grunder, de metoder och det yrkesarbete i psykiatrisk vård som ingår i de obligatoriska examensdelarna i specialyrkesexamen i psykiatrisk vård.

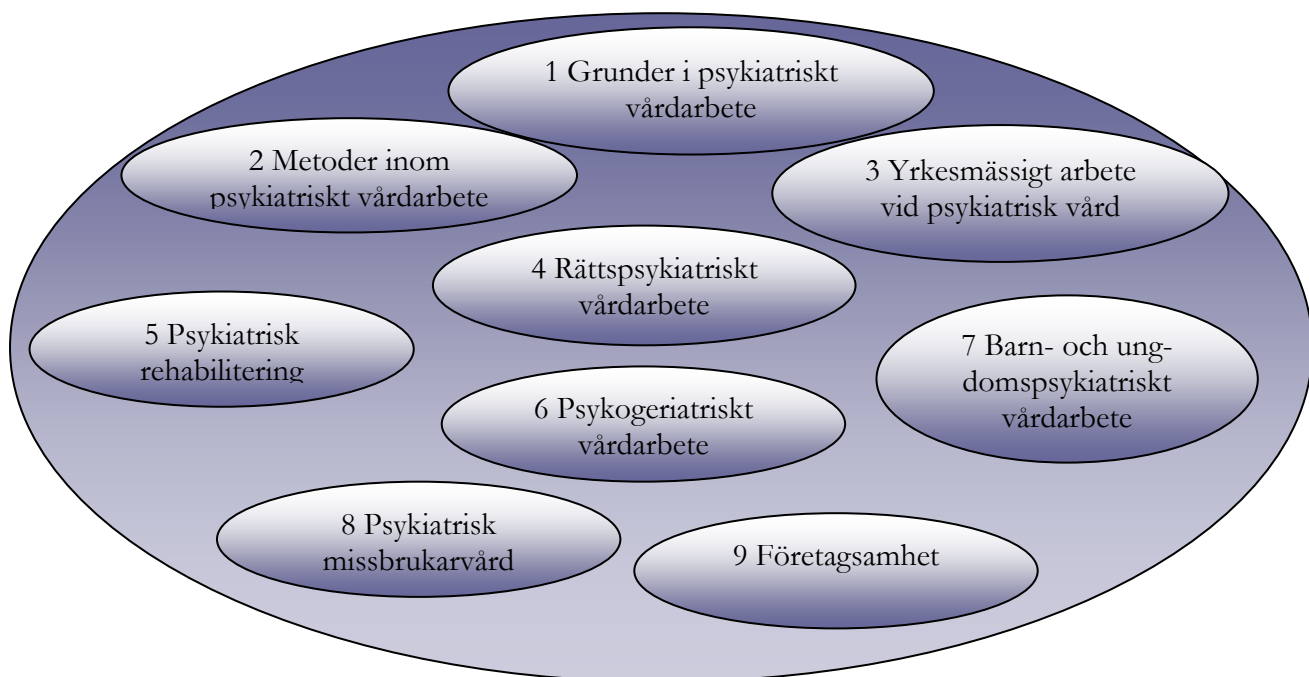
Specialyrkesexamen i psykiatrisk vård består av tre obligatoriska examensdelar (1-3) och två valfria examensdelar (4-9). Examen är avlagd när man har blivit godkänd i alla fem examensdelar.

De obligatoriska delarna är:

- 1 Grunder i psykiatriskt vårdarbete
- 2 Metoder inom psykiatriskt vårdarbete
- 3 Yrkesmässigt arbete vid psykiatrisk vård

De valfria delarna är:

- 4 Rättspsykiatriskt vårdarbete
- 5 Psykiatrisk rehabilitering
- 6 Psykogeriatriskt vårdarbete
- 7 Barn- och ungdomspsykiatriskt vårdarbete
- 8 Psykiatrisk missbrukarvård
- 9 Företagsamhet

Figur 1 Examensdelarna i specialyrkesexamen i psykiatrisk vård

Kapitel 3

DEN YRKESKICKLIGHET SOM KRÄVS FÖR SPECIALYRKESEXAMEN I PSYKIATRISK VÅRD OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN

A. OBLIGATORISKA EXAMENSDELAR

3.1 Grunder i psykiatriskt vårdarbete

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Föremål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden har kännedom om de etiska principerna inom vård- och rehabiliteringsarbetet och kan tillämpa dem i sin egen yrkesverksamhet.</p>	<p>Kännedom om de etiska grunderna och tillämpningen av dem i vård- och rehabiliteringsarbetet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • är förtrogen med de etiska rekommendationer som getts av ETENE (den riksomfattande etiska delegationen inom hälso- och sjukvården) • har kännedom om de etiska principerna för vård- och rehabiliteringsarbetet och diskuterar dem i sitt arbetsteam • är medveten om och granskar de värderingar och attityder som styr det egna tänkandet och de egna handlingarna • arbetar på ett personligt och etiskt hållbart sätt

	<ul style="list-style-type: none"> • identifierar klientens/patientens värderingar och attityder och förstår på ett professionellt och interaktivt plan hur de inverkar.
<p>Examinanden har kännedom om det viktigaste innehållet i de författningar som gäller social- och hälsovårdsbranschen och iakttar dem i sitt eget arbete.</p>	<p>Kännedom om och iakttagande av den lagstiftning och de normer som styr arbetet inom mentalvården Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om den gällande lagstiftningen och den övriga normuppsättningen inklusive de senaste ändringarna som styr arbetet inom mentalvården och iakttar dem i sitt arbete: <ul style="list-style-type: none"> – mentalvårdslag 1116/90 inklusive ändringar – lag om specialiserad sjukvård 1062/89 – lag om statens sinnessjukhus 1292/87 – socialvårdslag (1026/82) – folkhälsolag 66/72 – lag om service och stöd på grund av handikapp 380/87, - förordning 759/87 – lag om klientsamarbete inom rehabiliteringen 604/91 – lag om patientens ställning och rättigheter 785/92 – lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 812/00 – barnskyddslag 417/07 – lag om missbrukarvård 41/86 – narkotikalag 373/08 – lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet 621/99 – personuppgiftslag 523/99 – kvalitetsrekommendation för mentalvårdstjänsterna SHM 2001.
<p>Examinanden har kännedom om den psykiatriska vårdens och rehabiliteringens servicesystem och kan hänvisa klienten/patienten till de rätta tjänsterna.</p>	<p>Kännedom om tjänsterna inom psykiatrisk vård och rehabilitering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om det psykiatriska vård- och rehabiliteringsservicesystemet och de senaste förändringarna: statsförvaltningen som fastställare och övervakare av tjänsterna, social- och hälsovårdsministeriet och de inrättningar och ämbetsverk som lyder under det, länsstyrelserna • har kännedom om hur servicesystemet är uppbyggt:

	<ul style="list-style-type: none"> – statens mentalsjukhus – kommunerna som tillhandahållare av tjänster: primärvård och socialväsande, specialistsjukvård – sjukvårdsdistrikten som samordnare av tjänsterna – organisationer och andra sammanslutningar – privata tjänster <ul style="list-style-type: none"> • hänvisar klienter/patienter till tjänster som motsvarar deras behov • känner till samarbetet och konsultationen mellan serviceproducenterna inom social- och hälsovården • deltar i servicesystemet och iakttar då tystnadsplikten och skyddar klientens/patientens integritet.
<p>Examinanden kan på ett ändamålsenligt sätt använda sig av olika sätt att se på den mentala hälsan som utgångspunkt för sitt arbete.</p>	<p>Tillämpa olika sätt att se på den mentala hälsan</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • tillämpar ändamålsenligt sätten att se på den mentala hälsan: <ul style="list-style-type: none"> – biologiskt-genetiskt synsätt – psykodynamiskt synsätt – kognitivt synsätt – kulturellt synsätt – den mentala hälsan som resurs – den mentala hälsan i livets olika skeden
<p>Examinanden identifierar vilken betydelse människosynen har när det gäller de egna situationsenliga valen av vård och rehabilitering för klienter/patienter.</p>	<p>Identifiera människosynens betydelse när det gäller motiveringar för vård och rehabilitering</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifierar människosynens betydelse när det gäller vårdsynen och hur vården/rehabiliteringen genomförs: <ul style="list-style-type: none"> – naturalistiska människosynen – humanistiska människosynen – holistiska människosynen – kristna människosynen • identifierar sin egen människosyn och dess betydelse när det gäller att bedöma behovet av vård och rehabilitering.
<p>Examinanden kan ta hänsyn till värderingarnas och normernas betydelse i de olika skedena av vård och rehabilitering.</p>	<p>Beakta värderingar och normer vid vård och rehabilitering</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår betydelsen av klientens/patientens kulturella värderingar och normer

	<ul style="list-style-type: none"> • förstår betydelsen av klientens/patientens ideologiska värderingar och normer • förstår betydelsen av klientens/patientens andliga/religiösa värderingar och normer • förstår de egna värderingarnas och normernas betydelse som faktorer som inverkar på bedömningen av vårdbehovet och i vård-/rehabiliteringsprocessen.
<p>Examinanden kan ta hänsyn till de resurser som klientens/patientens familj har vid bedömning av behovet av vård och rehabilitering.</p>	<p>Bedöma familjens resurser samt behovet av vård och rehabilitering: Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • använder sig av en systematisk metod att intervjua familjen • tillämpar metoder för kartläggning av familjen och andra metoder för insamling av information i syfte att bedöma familjens situation • kan bedöma om familjen utgör en resurs vid vården och rehabiliteringen eller om den har en annan inverkan • kan bedöma behovet av att stöda familjemedlemmarna då en av dem har insjuknat • kan bedöma behovet av vård och rehabilitering av familjen som helhet • förstår betydelsen av familjens utvecklingsstadium vid bedömning av behovet av vård och rehabilitering.
<p>Examinanden deltar som medlem av ett mångprofessionellt arbetsteam i bedömning av klienters/patienters psykiska tillstånd.</p>	<p>Bedöma klienters/patienters psykiska tillstånd Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • bedömer klienters/patienters tillstånd medvetet och genomtänkt samt motiverar sitt val när det gäller att hänvisa klienter/patienter till olika tjänster • behärskar kunskapsunderlaget när det gäller störningar i den mentala hälsan, bl.a.: <ul style="list-style-type: none"> – psykotiska störningar – affektiva störningar – ångeststörningar – personlighets- och beteendestörningar – addiktioner – stress- och krissituationer.

<p>Examinanden kan beakta klientens/patientens livsmiljö vid bedömning av behovet av vård och rehabilitering.</p>	<p>Beakta livsmiljön i vård och rehabilitering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår vilken betydelse miljöns grundelement, tid och plats har för klienten/patienten • tar hänsyn till den fysiska omgivningen • tar hänsyn till den sociala omgivningen • tar hänsyn till den symboliska miljön: attityder, föreställningar, myter • beaktar klientens/patientens kultur • förstår vilken betydelse klientens/patientens miljö har vid bedömning av vård- och rehabiliteringsbehovet och vid genomförande av vården/rehabiliteringen.
<p>Examinanden kan vid vård och rehabilitering som medlem av ett mångprofessionellt arbetsteam bedöma särdragen i klienters/patienters livsskeden.</p>	<p>Bedöma särdragen i olika livsskeden som grund för bedömningen av behovet av vård och rehabilitering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • bedömer vid vård och rehabilitering särdragen i klienters/patienters livsskeden <ul style="list-style-type: none"> – särdrag i barndomen – särdrag i ungdomen – särdrag i vuxenlivet – särdrag i ålderdomen.
<p>Examinanden kan utvärdera och motivera de egna handlingarna och avgörandena och identifiera sina resurser och utvecklingsbehov.</p>	<p>Utvärdera de egna handlingarna Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner sina egna värden, sina resurser och sin utgångspunkt • utvärderar ärligt och realistiskt sina egna handlingar • upprätthåller och utvecklar den egna yrkeskunskapen genom regelbundna utvecklingssamtal, utbildning och arbetshandledning • agerar i sitt arbete i enlighet med inre företagsamhet.

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Grunder i psykiatriskt vårdarbete påvisas och bedöms enligt avtalet om att ordna fristående examina på det sätt som framförs i planen för anordnande av fristående examen och som examenskommissionen godkännt.

Yrkesskickligheten i examensdelen påvisas och bedöms i autentiska arbetsmiljöer i enheter där psykiatriskt vårdarbete och rehabilitering utförs. När yrkesskickligheten påvisas är det viktigt att examinanden kan handla klient-/patientorienterat i de olika faserna av det

psykiatriska vårdarbetet eller rehabiliteringen som medlem av ett mångprofessionellt arbetsteam.

Vid behov kan påvisandet av yrkesskickligheten kompletteras med skriftliga dokument på det sätt som framförs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen godkännt. En väsentlig del av yrkesskickligheten är examinandens muntliga och skriftliga självvärdering.

Bedömningen genomförs enligt trepartsprincipen som ett samarbete mellan arbetsgivar- och arbetstagarparter och representanter för undervisningssektorn. Examenskommissionen fastställer, motiverar och informerar om kraven på bedömnarnas kompetens.

De bedömda prestationerna ska antecknas och examinanderna ska ges feedback på dem omedelbart efter bedömningsbeslutet.

3.2 Metoder inom psykiatriskt vårdarbete

A) Krav på yrkesskicklighet	B) Föremål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden kan i egenskap av medlem av ett mångprofessionellt arbetsteam beakta klientens/patientens behov av individuell vård och rehabilitering.</p>	<p>Bedöma behovet av individuell vård och rehabilitering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • bedömer klientens/patientens psykiska tillstånd och funktionsförmåga samt det centrala behovet av vård och rehabilitering utifrån klientens/patientens individuella erfarenhet • bedömer klientens/patientens behov av vård och rehabilitering på basis av uppenbara symtom och problemområden, fastän klienten/patienten inte identifierar dem hos sig själv • identifierar de friska områden och resurser hos klienten/patienten som behöver stödjas och stärkas och som inverkar på behovet av vård och rehabilitering • ser till att klienten/patienten själv medverkar när behovet av vård och rehabilitering fastställs • lyssnar till klientens/patientens åsikt om behovet av vård och rehabilitering • gör en realistisk bedömning av vårdens och rehabiliteringens möjligheter och hänvisar klienten/patienten till sådana tjänster som lämpar sig bättre för honom/henne • använder sig av det mångprofessionella arbetsteamets stöd och konsultation vid bedömning av behovet av vård och rehabilitering.

<p>Examinanden kan beakta känslornas betydelse i interaktiva arbetsituationer.</p>	<p>Emotionellt kunnande Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • är kapabel till emotionell växelverkan • använder sig medvetet av känslor vid aktiv utveckling av arbetskulturen • förstår att de egna känslorna och hur man uttrycker dem inverkar på arbetet • identifierar känslornas inverkan individuellt och kollektivt och agerar så att atmosfären i teamet gynnas.
<p>Examinanden har förmåga att lyssna aktivt.</p>	<p>Förmåga att lyssna Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • koncentrerar sig på att lyssna ”med alla sinnen” • är empatisk, sätter sig in i en annans situation • identifierar sina egna känslor och undersöker sina kompletterande känsloreaktioner • beaktar sina intuitiva reaktioner • ger klienten/patienten utrymme • förhåller sig diskuterande och respektfullt till klienten/patienten • använder sig flexibelt av upprepning, återspjuling och förtydligande • beaktar störningar i kommunikationen • sammanjämkar på ett naturligt sätt klientens/patientens berättelse med den teoretiska kunskapen – att förstå och tolka situationen • prioriterar fortlöpande vårdbehovet.
<p>Examinanden kan göra upp en behovsanpassad vård- och rehabiliteringsplan för klienten/patienten som medlem av ett mångprofessionellt arbetsteam.</p>	<p>Uppgöra en vård- och rehabiliteringsplan Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • tillämpar kunskapsunderlaget för det psykiatriska vårdarbetet på ett mångsidigt sätt vid planering av klientens/patientens vård och rehabilitering • gör upp en realistisk vård- och rehabiliteringsplan som lämpar sig för klientens/patientens situation • väljer lämpliga hjälpmetoder • kombinerar och tillämpar olika tillvägagångssätt vid fastställande av patientens behov av behovsanpassad vård och rehabilitering.

<p>Examinanden kan använda olika vård- och rehabiliteringskedjor och samarbeta med dessa vid planering av klientens/patientens vård och rehabilitering.</p>	<p>Använda sig av vård- och rehabiliteringskedjor och samarbeta Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • väljer behovsanpassade metoder för att hjälpa klienten/patienten • väljer i samarbete med klienten/patienten, det mångprofessionella arbetsteamet och det övriga nätverket de för klienten/patienten lämpligaste servicesystemen inom mental- och missbrukarvården som den offentliga, privata eller tredje sektorn erbjuder och kommer överens om kontakterna mellan dem • identifierar servicekedjans gränssytor och sörjer för egen del för klientens/patientens vård och rehabilitering på olika nivåer av servicekedjan • stöder klientens/patientens befintliga sociala färdigheter och förmåga att hantera sitt liv.
<p>Examinanden har kännedom om de centrala principerna och särdragen hos vård- och rehabiliteringsformerna, kan tillämpa dem i sitt arbete och hänvisa klienten/patienten till en vård- och rehabiliteringsform.</p>	<p>Tillämpa centrala vård- och rehabiliteringsformer Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om viktiga kärnområden när det gäller tillvägagångssätten inom den psykiatriska vården • är förtrogen med centrala vårdformer och tillvägagångssätt vid psykiatriska sjukdomar och tillämpar dem i sitt arbete • har kännedom om principerna för förebyggande mentalvårdsarbete och tillämpar dem i sitt arbete • är förtrogen med vårdens och rehabiliteringens faser och nivåstrukturering och tillämpar dem i sitt arbete • hänvisar klienter/patienter till grupper med personer i samma situation och grupper för självhjälp i vilka arbetet grundar sig på erfarenhet.
<p>Examinanden kan skapa en individuell vårdrelation.</p>	<p>Skapa en individuell vårdrelation Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • skapar ett yrkesmässigt, vårdbaserat interaktionsförhållande med klienten/patienten och förstår hur förhållandet avviker och skiljer sig från andra människorelationer • upprätthåller ett vårdbaserat interaktionsförhållande och främjar fokuseringen på vård

	<ul style="list-style-type: none"> • styr vårdrelationen som en process med en inledande fas, en arbetsfas och en avslutande fas • reglerar avståndet i vårdrelationen • kan hjälpa en person i kris och dennes närstående i krisens olika skeden och i kriser som försvåras • använder de grundläggande metoderna för psykisk första hjälp: att lyssna, ta hand om, vara lugn, vara närvarande • tillämpar i sitt arbete arbetsplatsens vård- eller teorimodell • utför arbetet med respekt för klienten/patienten • fungerar som företrädare för klienten/patienten inom vårdhelheten • antecknar och informerar om de observationer som är viktiga med tanke på vården och de slutsatser han eller hon har dragit på basis av dem • integrerar målen för vårdrelationsarbetet och de andra vårdformerna i överensstämmelse med klientens/patientens situation • agerar konstruktivt i samarbetet i det mångprofessionella arbetsteamet och med de anhöriga och andra aktörer • omfattar de vårdprinciper som arbetsplatsen har valt och utvärderar dem tillsammans med arbetsteamet • använder sig av arbetshandledning och arbetsteamet som stöd i vårdrelationsarbetet.
<p>Examinanden kan tillämpa principerna för familjecentrerad vård och kan använda sig av en systematisk metod vid familjeträffar.</p>	<p>Genomföra familjecentrerad vård vid familjeträffar</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till principerna och tillvägagångssätten vid familjecentrerad vård • kan bedöma familjemedlemmarnas behov av stöd då en av dem har insjuknat • kan definiera skillnaderna och likheterna mellan familjevård, familjesystemisk vård och familjecentrerad vård samt familjeterapi • har kännedom om principerna och tillvägagångssätten vid psykoedukativt familjearbete

	<ul style="list-style-type: none"> • ger familjen stöd i att bedöma sina resurser och att använda dem • väljer tillvägagångssätt när det gäller att hjälpa familjen och gör det på ett motiverat sätt • förstår processkaraktären i de olika skedena av familjeträffen och handlar professionellt i de olika skedena • ger familjen stöd i att utarbeta en familjekarta • styr interaktionen vid familjträffarna så att dialogen främjas • beaktar familjen och nätverket på ett helhetsmässigt sätt i vårdprocessen.
<p>Examinanden förstår det sociala nätverkets betydelse och kan främja nätverkets resurser.</p>	<p>Utföra nätverksarbete Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • använder sig av en systematisk intervjuemetod för att identifiera klientens/patientens sociala nätverk • ger klienten/patienten stöd i att utarbeta sin nätverkskarta • använder sig av nätverkskartan och intervjun som bas för bedömningen av hur klientens/patientens sociala nätverk påverkar dennes livssituation • bedömer realistiskt de olika möjligheterna till stöd från det sociala nätverket och samarbetet med nätverket • kan de praktiska arrangemangen för ett nätverksmöte • tillämpar huvudprinciperna för den valda nätverksinterventionen • delar med sig av sina egna känslor och tankar med arbetsparet eller arbetsteamet • främjar dialogen vid nätverksmötet • har kännedom om begreppet gränssystem.
<p>Examinanden behärskar de centrala teoretiska grunderna för gruppvård och hur de tillämpas.</p>	<p>Genomföra gruppvård Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar de teoretiska grunderna i ledning av grupper/gruppvård och basfärdigheterna i grupparbete • kan utföra de praktiska arrangemangen för gruppvården • utarbetar för gruppen en plan för gruppvården

	<ul style="list-style-type: none"> • motiverar sina handlingar i fråga om att hjälpa gruppen och individen • behärskar rollen som gruppleadare när gruppens mål, gruppens verksamhet och utvärderingen av den utformas • stöder för sin del den verksamhet som grupper för självhjälp ordnar för att ge personer individuellt stöd i att klara sig själva.
<p>Examinanden kan tillämpa principerna för miljöterapi i sitt eget arbete inom vård- eller rehabiliteringsteamet.</p>	<p>Tillämpa principerna för miljöterapi Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • agerar öppet i sin vårdmässiga växelverkan • möjliggör för sin del användningen av positiva erfarenheter och feedback som en del av vården • betonar gemensamt ansvar och jämlikhet i verksamheten • utvecklar gruppen och arbetar med motståndet • värnar om arbetsteamkulturen och koncentrerar sig i sitt arbete på teamets grundläggande uppgift • identifierar fenomen i en storgrupp och utnyttjar dem inom vården.
<p>Examinanden behärskar basvården av klienten/patienten.</p>	<p>Genomföra basvård Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om försiktighetsåtgärder vid infektionssjukdomar och handlar enligt dem • gör iakttagelser och bedömningar av hudens kondition • observerar hur klienten/patienten sköter hygien och ger stöd vid behov • följer med klientens/patientens vätskebalans, nutrition och sekretion som en del av helhetsvården • beaktar klientens/patientens behov av vila och motion som en del av helhetsvården • behärskar åtgärderna inom basvården och konsulterar vid behov andra sakkunniga • behärskar den förberedande vården för el-behandling samt vården efter åtgärden • har kännedom om vården i livets slutskede och stöttar en döende och dennes anhöriga • upprätthåller sina färdigheter i första hjälpen och basvården.

<p>Examinanden behärskar läkemedelsbehandling.</p>	<p>Genomföra läkemedelsbehandling Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om de författningar som gäller läkemedelsbehandling och iakttar de författningssenliga principer som tillämpas på arbetsplatsen i fråga vid läkemedelsbehandlingen <ul style="list-style-type: none"> – Nationell handbok för genomförande av läkemedelsbehandling inom social- och hälsovården, Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2005:32. • hanterar och doserar läkemedlen rätt • är förtrogen med läkemedelsterminologin och de viktigaste sätten att ge läkemedel • tar reda på hur klientens/patientens läkemedel verkar och samverkar samt känner igen de vanligaste skadliga verkningarna och biverkningarna samt missbruksföreteelserna • sköter för sin del om att läkemedelsbehandlingen genomförs, följs upp, bedöms och rapporteras • ger klienten/patienten och dennes närstående råd och handledning om användningen av läkemedel och om frågor som berör genomförandet av läkemedelsbehandlingen.
<p>Examinanden kan smidigt använda systemet för journalhandlingar vid planeringen av vården och rehabiliteringen.</p>	<p>Använda systemet för journalhandlingar Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • använder sig av många olika informationskällor vid planeringen av vården och rehabiliteringen för klienten/patienten • har kännedom om den lagstiftning som berör dokumentering och information om patientjournaler samt principerna för god information och följer dem • kan göra ändamålsenliga, sakliga och patientorienterade anteckningar.
<p>Examinanden kan utvärdera och motivera sina egna handlingar och avgöranden, identifiera sina resurser och utvecklingsbehov.</p>	<p>Utvärdering av de egna handlingarna Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvärderar ärligt och realistiskt sina egna handlingar och vet gränserna för de egna resurserna och hur mycket han eller hon orkar med • använder yrkesmässigt sin egen person i situationer med växelverkan • fungerar som sakkunnig i ett mångprofessionellt nätverk

	<ul style="list-style-type: none"> • upprätthåller och utvecklar den egna yrkeskunnigheten genom regelbundna utvecklingssamtal, utbildning och arbetsledning • agerar i sitt arbete i enlighet med inre företagsamhet.
--	--

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Metoder inom psykiatriskt vårdarbete påvisas och bedöms enligt avtalet om att ordna fristående examina på det sätt som framförs i planen för anordnande av fristående examen och som examenskommissionen godkänt.

Yrkesskickligheten i examensdelen påvisas och bedöms i autentiska arbetsmiljöer i enheter där psykiatriskt vårdarbete och rehabilitering utförs i klient-/patientarbete. När yrkesskickligheten påvisas är det viktigt att examinanden kan handla klient-/patientorienterat i de olika faserna av det psykiatriska vårdarbetet eller rehabiliteringen som medlem av ett mångprofessionellt arbetsteam.

Vid behov kan påvisandet av yrkesskickligheten kompletteras med skriftliga dokument på det sätt som framförs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen godkänt. En väsentlig del av yrkesskickligheten är examinandens muntliga och skriftliga självvärdering.

Bedömningen genomförs enligt trepartsprincipen som ett samarbete mellan arbetsgivar- och arbetstagarparter och representanter för undervisningssektorn. Examenskommissionen fastställer, motiverar och informerar om kraven på bedömarnas kompetens.

De bedömda prestationerna ska antecknas och examinanderna ska ges feedback på dem omedelbart efter bedömningsbeslutet.

3.3 Yrkesmässigt arbete vid psykiatrisk vård

A) Krav på yrkesskicklighet	B) Föremål och kriterier för bedömningen
Examinanden kan i egenskap av medlem av ett mångprofessionellt arbetsteam för sin egen del svara för planeringen, genomförandet och bedömningen av vård- och rehabiliteringsprocessen.	Färdigheter i teamarbete Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om den lagstiftning som gäller information och om principerna för god information och följer dem • informerar behövliga instanser såväl muntligen som skriftligen om de viktigaste sakerna med tanke på vården och rehabiliteringen • förstår hur gruppdynamiken inverkar på arbetet i arbetsteam • fungerar som sakkunnig i det mångprofessionella arbetsteamet när det gäller vården av den egna patienten • utvecklar sin yrkesskicklighet och sina färdigheter och fungerar som sakkunnig inom

	<p>sitt eget verksamhetsområde i ett mångprofessionellt arbetsteam</p> <ul style="list-style-type: none"> • omfattar teamets gemensamma vårdprinciper, beslut och överenskommelser • samarbetar med klienten/patienten, de anhöriga och arbetsteamet • respekterar och värdesätter klienten/patienten som sakkunnig i fråga om dennes egen vård och habilitering • lyssnar och respekterar de andra medlemmarna av arbetsteamet • har förmåga till en naturlig växelverkan • utvärderar och ifrågasätter åtgärderna på ett konstruktivt och kritiskt sätt samt ger och tar emot feedback • fungerar konstruktivt när det gäller att lösa problem • tar för egen del ansvar för sitt arbete och för att arbetsteamet fungerar och utvecklas • kan fungera som en ansvarig arbetstagare i arbetsteamet.
<p>Examinanden kan hantera konflikter i vård- och rehabiliteringsarbetet på ett ansvarsfullt och ärligt sätt och söker de rätta, professionella lösningarna på dem.</p>	<p>Moraliskt kunnande Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • handlar ansvarsfullt och ärligt • motiverar sina val och handlingar • förstår följderna av de egna handlingarna och ansvarar för dem • förstår det berättigade i sina handlingar och motiverar dem.
<p>Examinanden kan sörja för patient-säkerheten och arbetarskyddet och agera korrekt i krislägen.</p>	<p>Sörja för säkerheten och hantera krissituationer Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • skapar genom sin respektfulla inställning en trygg atmosfär inom arbets- och patientkollektivet • är förtrogen med de normer och författningar som berör säkerheten och följer dem i överensstämmelse med högklassiga vådrutiner <ul style="list-style-type: none"> – Arbetarskyddslag 738/02 – Räddningslag 468/03 – Lag om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen 44/06

	<ul style="list-style-type: none"> • identifierar säkerhetsrisker och är medveten om de rutiner som gäller vid hotfulla situationer • kan agera i våldssituationer: förutser dem och vidtar förebyggande åtgärder, agerar i hotfulla situationer, vidtar de åtgärder som behövs efter en våldssituation • använder vid behov fysiska begränsningar och tvångsmetoder som vårdåtgärder • identifierar krissituationer och är förtrogen med de olika faserna i en kris samt de korrekta sätten att behandla krisen efteråt.
<p>Examinanden kan utvärdera planeringen och genomförandet av den psykiatriska vård- och rehabiliteringsprocessen samt dess resultat och kvalitet.</p>	<p>Utvärdera vård- och rehabiliteringsprocessen Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar vård- och rehabiliteringsprocessen och kan utvärdera den och dess resultat • har kännedom om kriterierna för god vård och ställer sin utvärdering i relation till dem samt till de varierande situationerna inom vården • använder sig av all tillgänglig kunskap vid utvärdering av vårdens tillförlitlighet och de beslut som fattats under vårdprocessen samt grunderna för dem • har kännedom om rehabiliteringssystemet och de tjänster det erbjuder och bedömer om en rehabilitering är lämplig för en klient/patient • bedömer hur habiliteringen framskrider i ett kontinuerligt öppet samarbete med klienten och dennes nätverk.
<p>Examinanden kan använda sig av hälsovårdens datasystem och kritiskt bedöma insamlingen och dokumenteringen av information.</p>	<p>Använda hjälpmedel för utvärdering och utveckling Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • använder sig obehindrat av datatekniken inom hälsovården • dokumenterar de uppgifter som är väsentliga med tanke på vård- och rehabiliteringsprocessen.
<p>Examinanden kan i sitt arbete stödja sig på grunderna för det evidensbaserade mentalvårdsarbetet.</p>	<p>Använda evidensbaserad kunskap i det psykiatriska vårdarbetet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • söker det för klientens/patientens individuella vårdssituation lämpligaste tillvägagångs-

	<p>sättet med stöd av uppenbar, säker och riktig information = evidens</p> <ul style="list-style-type: none"> • söker för sitt beslutsfattande stöd utöver i de praktiska kunskaperna även i nationella och internationella forskningsrön och rekommendationer • utvecklar vårdkvaliteten genom att utvärdera befintliga tillvägagångssätt och då kombinera teori, forskning och praktiska kunskaper.
<p>Examinanden kan utvärdera och motivera sina egna handlingar och avgöranden och identifiera sina egna begränsningar, resurser och utvecklingsbehov.</p>	<p>Utvärdera och utveckla de egna handlingarna Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvärderar ärligt och realistiskt sina egna handlingar och vet gränserna för de egna resurserna och hur mycket han eller hon orkar med • identifierar de traumatiserande delområdena i det egna arbetet och främjar för sin del möjligheterna att behandla dem inom arbetsteamet • identifierar medkännande utmattning hos sig själv och sina arbetskamrater • känner till och kan utnyttja faktorer som skyddar sig själv • utvecklar den egna yrkeskunnsigheten genom regelbunden utbildning samt genom att delta i internationella evenemang inom branschen • agerar i sitt arbete i enlighet med inre företagsamhet
<p>Examinanden kan utvärdera och utveckla det klient-/patientstödande samarbetet med de anhöriga, det övriga stödande nätverket och samarbetsinstanserna och vid behov ändra sitt arbetssätt.</p>	<p>Utvärdera samarbetet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvärderar regelbundet samarbetets innehåll och strukturer tillsammans med de anhöriga, det övriga stödande nätverket och samarbetsinstanserna • analyserar samarbetets resultat och metoder för att utveckla det.
<p>Examinanden kan bedöma resurserna och utvecklingsbehoven i sitt arbetskollektiv och delta i en öppen växelverkan som utvecklar arbetskollektivet samt i utvecklingsarbete.</p>	<p>Bedöma arbetskollektivet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utför kollegial bedömning • använder system och metoder som stöder arbetskollektivets funktionsduglighet: <ul style="list-style-type: none"> – metoder för samverkan – företagshälsovården – fortbildning m.m.

	<ul style="list-style-type: none"> • förstår betydelsen av att utveckla arbetskollektivet och tar för egen del ansvar för det.
<p>Examinanden inser betydelsen av arbetshandledning som en faktor som främjar vårdkvaliteten och det egna välbefinnandet i arbetet.</p>	<p>Använda arbetshandledning och sörja för sitt eget välbefinnande i arbetet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår att arbetshandledningen utgör en väsentlig del av vårdrelationsarbetet, övrig vård, rehabiliteringen och den yrkesmässiga utvecklingen. • förstår sambandet mellan arbetshandledning och vårdkvalitet samt det egna välbefinnandet i arbetet • känner till faserna i arbetshandledningsprocessen och tar för egen del ansvar för att processen lyckas • använder arbetshandledning för att utveckla den yrkesmässiga självkänedom • förstår arbetshandledningens förhållande till utbildning, arbete i arbetsteam, konsultation och yrkesmässig erfarenhet • sörjer för sin psykiska, fysiska och mentala arbetsförmåga.

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Yrkesmässigt arbete vid psykiatrisk vård påvisas och bedöms enligt avtalet om att ordna fristående examina på det sätt som framförs i planen för anordnande av fristående examen och som examenskommissionen godkänt.

Yrkesskickligheten i examensdelen påvisas och bedöms i autentiska arbetsmiljöer i enheter där psykiatriskt vård- och rehabiliteringsarbete utförs i klient-/patientarbete. När yrkesskickligheten påvisas är det viktigt att examinanden arbetar i olika ansvarsuppgifter i ett mångprofessionellt arbetsteam.

Vid behov kan påvisandet av yrkesskickligheten kompletteras med skriftliga dokument på det sätt som framförs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen godkänt. En väsentlig del av yrkesskickligheten är examinandens muntliga och skriftliga självvärdering.

Bedömningen genomförs enligt trepartsprincipen som ett samarbete mellan arbetsgivar- och arbetstagarparter och representanter för undervisningssektorn. Examenskommissionen fastställer, motiverar och informerar om kraven på bedömarnas kompetens.

De bedömda prestationerna ska antecknas och examinanderna ska ges feedback på dem omedelbart efter bedömningsbeslutet.

B. VALFRIA EXAMENSDELAR

3.4 Rättspsykiatriskt vårdarbete

A) Krav på yrkesskicklighet	B) Föremål och kriterier för bedömningen
Examinanden känner till värdegrunden för det egna arbetet då han eller hon arbetar med rättspsykiatriska patienter.	Identifiera värderingarna i det egna arbetet Examinanden <ul style="list-style-type: none">• undersöker och identifierar sina egna värderingar som grund för sitt arbete• analyserar värderingarnas inverkan på sitt arbete och sina avgöranden• analyserar utifrån sin rättsuppfattning de egna attityderna och deras inverkan på hur han eller hon bemöter och vårdar en patient som begått ett brott.
Examinanden kan handla enligt den människosyn som ligger till grund för det egna arbetet vid vård av rättspsykiatriska patienter.	Arbete enligt människosynen Examinanden <ul style="list-style-type: none">• identifierar olika människoupfattningars inverkan som grund för den rättspsykiatriska vården• värdesätter och respekterar patientens människovärde, integritet och självbestämmanderätt• låter patienten ta del av planeringen och utvärderingen av vården• säkerställer att patienten får information om sin egen vård.
Examinanden har kännedom om särdragen och innehållet i den rättspsykiatriska vården och rehabiliteringen och kan tillämpa sina kunskaper i praktiken.	Känna till och tillämpa särdragen inom rättspsykiatrisk vård Examinanden <ul style="list-style-type: none">• känner en rättspsykiatrisk patient individuellt: från multiproblem till problem inom endast ett område• förstår vilken betydelse långa vårdtider och vård oberoende av personens vilja har för vården och rehabiliteringen• förstår problemen i anknytning till den rättsliga ställningen: att hitta en balans mellan vård, säkerhet och rättstillämpning och att göra en behovenlig bedömning• förstår kulturen i en sluten grupp• känner till och beaktar särdragen i ungdomarnas utveckling• beaktar i sitt arbete svårigheterna i patienternas relationer

	<ul style="list-style-type: none"> • känner till beslutsprocessen vid vård: domstolens beslut om sinnesundersökning, Valviras (tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården) behandling och beslut om vård, observationsutlåtanden halvårsvis, förvaltningsdomstolens beslut • känner till processen för god vård och rehabilitering av patienter som på grund av sitt mentala tillstånd inte har ådömts något straff • känner till processen för god vård och rehabilitering av farliga och/eller svårbehandlade patienter
<p>Examinanden kan genomföra de vårdformer som används vid rättspsykiatrisk vård och rehabilitering.</p>	<p>Beakta särdrag vid vård och rehabilitering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår hur balansen mellan vård, säkerhet och rättstillämpning inverkar på processen vid helhetsvård • beaktar särdragen i rättspsykiatrisk vård vid läkemedelsbehandling, i vårdrelationsarbete, i miljöterapi samt i grupp-, kreativtets- och sysselsättningsterapi • beaktar de möjligheter som familjens eller nätverkets stöd erbjuder vid vård och rehabilitering • förstår betydelsen av att en patient har symtom inom endast ett område • beaktar den rättspsykiatriska vårdens särdrag vid planering och genomförande av patienternas rehabilitering samt övningsperioder, ledigheter och prövotider.
<p>Examinanden förstår vårdrelationens betydelse för helhetsvården och rehabiliteringen av en rättspsykiatrisk patient samt kan integrera vårdrelationsarbetet i den övriga vården.</p>	<p>Vårdrelationen som en del av den rättspsykiatriska vården Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • lever sig in i den rättspsykiatriska patientens situation på såväl det rationella tänkandets nivå som på känslonivå • känner till de faktorer som är till nytta i vårdrelationen • genomför vårdrelationen som en process: inledande fas – arbetsfas – avslutande fas • antecknar och informerar om de observationer som är viktiga med tanke på den rättspsykiatriska vården och de slutsatser han eller hon har dragit på basis av dem

	<ul style="list-style-type: none"> • använder sig av de grundläggande metoderna inom vårdrelationsarbetet i överensstämmelse med situationen och med stöd av arbetshandledningen • sörjer för vårdrelationens kontinuitet • tillämpar i sitt arbete systematiskt en kognitiv, psykodynamisk och/eller lösningsfokuserad teori- och vårdmodell • tillämpar i sitt arbete särdragen i vårdrelationen med en patient som lider av en personlighetsstörning, en psykotisk patient eller en ung patient • integrerar läkemedelsbehandlingen och vårdrelationsarbetet enligt behov • kombinerar målen och verksamheten inom vårdrelationsarbetet och miljöterapi samt andra interaktiva vårdformer så att patientens vård och rehabilitering främjas • har ett nära samarbete med de övriga i arbetsteamet som vårdar patienten • motiverar de begränsande åtgärder som hör samman med vård mot patientens vilja.
<p>Examinanden behärskar miljöterapi och kan tillämpa principerna för miljöterapi vid vård och rehabilitering av en rättspsykiatrisk patient</p>	<p>Tillämpa principerna för miljöterapi vid rättspsykiatrisk vård och rehabilitering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • tillämpar principerna om jämlikhet i den slutna gruppen • förstår storgruppsituationerna i gruppen som ett medel för vården • deltar aktivt i den gemensamma planeringen, beslutsfattandet och utvärderingen i gruppen • förstår betydelsen av personalens och patienternas handlingar när det gäller att bygga upp en gruppkultur • stöder och vägleder patienterna samt ger dem råd om hur de skall klara sig på egen hand i vardagen.
<p>Examinanden kan beakta särdragen i familje- och nätverksarbete vid rättspsykiatrisk vård och rehabilitering.</p>	<p>Beakta särdragen i familje- och nätverksarbete vid rättspsykiatrisk vård och rehabilitering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan utarbeta en nätverkskarta som stöder vården och rehabiliteringen

	<ul style="list-style-type: none"> • klarlägger möjligheterna till samarbete med dem som ingår i nätverket • förstår särdragen i stödjandet och handledningen av familjen och det närstående nätverket • stöder upprätthållandet och utvecklandet av patientens sociala relationer samt uppövandet av de färdigheter som behövs i dem • hänvisar patienten till stödjande nätverk för att denne så långt som möjligt ska klara sig på egen hand • påverkar positivt de attityder och fördomar hos dem som hör till patientens sociala nätverk.
<p>Examinanden förstår betydelsen av mångprofessionellt arbete vid rättspsykiatrisk vård.</p>	<p>Mångprofessionellt arbete Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår betydelsen av ett mångprofessionellt samarbete inklusive fördelarna och svårigheterna med det som garanti för kvaliteten på den rättspsykiatriska vården och rehabiliteringen • kan lösa konfliktsituationer rörande arbetet på ett sätt som överenskommit om i arbetsteamet.
<p>Examinanden kan agera i våldssituationer.</p>	<p>Hantera våldssituationer Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner patienterna väl och förstår betydelsen av interaktion för att våldssituationer ska kunna förebyggas • beaktar de rums- och miljöarrangemang som förebygger våld • behärskar adekvata larm- och andra säkerhetssystem • ser för sin del till att det utarbetas regler för avdelningen, att det informeras om dem och att de följs och utvärderas reglerna och grunderna för dem på ett konstruktivt sätt • använder arbetssätt som förebygger våld • förhåller sig allvarligt till hot från patienter och klargör säkerhetsgränserna • informerar arbetsteamet om hotfullt beteende • har kännedom om rutinerna i isolerings-situationer

	<ul style="list-style-type: none"> • handleder patienterna i att använda tillåtna sätt att uttrycka sina aggressioner • behärskar de åtgärder som behövs efter en våldssituation: god eftervård av den våldssamma patienten, beaktande av de övriga patienterna • sörjer för adekvata åtgärder efter en våldssituation när det gäller våld som riktats mot en arbetstagare • ser till att våldssituationerna antecknas korrekt • främjar arbetarskyddsaspekterna i arbetet • försöker förbättra sina metoder att hantera våld med hjälp av inskolning, utbildning och arbetshandledning • kan ge första hjälpen vid skador.
<p>Examinanden känner till de vanligaste vårdmetoderna när det gäller personer som är beroende av berusningsmedel och narkotika samt har kännedom om de smittsamma sjukdomar som dessa orsakar och kan tillämpa vårdmetoderna i sitt arbete.</p>	<p>Tillämpa vårdmetoder när det gäller personer som är beroende av berusningsmedel och narkotika samt vårdmetoder vid smittsamma sjukdomar Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till användningen av berusningsmedel och narkotika och deras verkningar • känner till abstinenssymtomen i fråga om berusningsmedel och narkotika och har kunskap om de viktigaste vårdmetoderna • har kunskap om vårdsystemen när det gäller personer som är beroende av berusningsmedel och narkotika • ger dem som använder berusningsmedel och narkotika råd om att söka sig till avvänjning och vård • ger patienterna stöd att söka sig till kamratgrupper (bl.a. AA- och NA-grupper) • känner till symtomen på hepatit och HIV, smittomekanismen och hur man skyddar sig • behärskar de viktigaste metoderna för vård av smittsamma sjukdomar.
<p>Examinanden kan utvärdera och motivera sina egna handlingar och avgöranden och vet sina egna begränsningar, resurser och utvecklingsbehov.</p>	<p>Utvärdera de egna handlingarna Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvärderar ärligt och realistiskt sina egna handlingar och vet gränserna för de egna resurserna och hur mycket han eller hon orkar med

	<ul style="list-style-type: none"> • sörjer för att den egna stressnivån inte blir för hög och för sitt eget arbetarskydd med hjälp av arbetshandledning, interaktion med andra i arbetsteamet, utbildning och andra metoder som främjar välbefinnandet i arbetet • upprätthåller och utvecklar den egna yrkeskunskunigheten genom regelbundna utvecklingssamtal och utbildning • agerar i sitt arbete i enlighet med inre företagsamhet.
--	--

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Rättspsykiatriskt vårdarbete påvisas och bedöms enligt avtalet om att ordna fristående examina på det sätt som framförs i planen för anordnande av fristående examen och som examenskommissionen godkänt.

Yrkesskickligheten i examensdelen påvisas och bedöms i autentiska arbetsmiljöer i enheter där rättspsykiatriskt vårdarbete och rehabilitering utförs. När yrkesskickligheten påvisas är det viktigt att examinanden kan arbeta yrkesmässigt i de olika faserna av den rättspsykiatriska vården som medlem av ett mångprofessionell arbetsteam.

Vid behov kan påvisandet av yrkesskickligheten kompletteras med skriftliga dokument på det sätt som framförs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen godkänt. En väsentlig del av påvisandet av yrkesskickligheten är examinandens muntliga och skriftliga självvärdering.

Bedömningen genomförs enligt trepartsprincipen som ett samarbete mellan arbetsgivar- och arbetstagarparter och representanter för undervisningssektorn. Examenskommissionen fastställer, motiverar och informerar om kraven på bedömnarnas kompetens.

De bedömda prestationerna ska antecknas och examinanderna ska ges feedback på dem genast efter bedömningsbeslutet.

3.5 Psykiatrisk rehabilitering

A) Krav på yrkesskicklighet	B) Föremål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden känner till kunskapsgrunden för den psykiatriska rehabiliteringen och olika tillvägagångssätt när rehabilitering ges samt kan tillämpa dessa i sitt eget arbete.</p>	<p>Tillämpa grunderna för rehabiliteringsarbete Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om vad begreppen rehabilitering, beredskap för habilitering samt habilitering innebär och hur de används för att styra arbetet • har kännedom om det kognitiva tänkandets andel vid ledning av rehabiliteringsarbetet • tillämpar resurstänkande i rehabiliteringsarbetet • tillämpar psykoedukation i rehabiliteringsarbetet

	<ul style="list-style-type: none"> • känner till verksamhetsområdena inom rehabiliteringsarbetet och de centrala uppgifterna inom dem: medicinsk, social, yrkesinriktad och pedagogisk rehabilitering.
<p>Examinanden känner till klassificeringen av rehabiliteringsservicen, de olika aktörerna och serviceproducenterna som ger rehabilitering (den offentliga, privata och tredje sektorn) samt arbetsfördelningen mellan dem och deras betydelse inom serviceproduktionen.</p>	<p>Kännedom om rehabiliteringssystemet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om de olika verksamhetsmöjligheterna och samarbetskyldigheterna inom det riksomfattande, regionala och lokala offentliga och privata rehabiliteringsarbetet • känner till verksamhetsprinciperna, organisationen av verksamheten, tillgängligheten till service och finansieringen för en privat serviceproducent eller en serviceproducent inom tredje sektorn • känner till de sociala stödformerna för en rehabiliteringsklient och hänvisar klienter till dem • kan hänvisa rehabiliteringsklienter till andra behövliga tjänster • följer aktivt med rehabiliteringsbranschens utveckling och förändringarna inom den och tillämpar den senaste kunskapen i sitt arbete • har kännedom om den aktuella lagstiftning och de rekommendationer som styr rehabiliteringen <ul style="list-style-type: none"> – lag om klientsamarbete inom rehabiliteringen 604/91 – lag om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte 189/01 – mielenterveyskuntoutujan asumispalveluja koskeva kehittämissuositus STM 13/07 (Utvecklingsrekommendation om boendetjänster för rehabiliteringsklienter inom mentalvården; på finska).
<p>Examinanden har kännedom om särdragen inom den psykiatriska rehabiliteringen och kan tillämpa dem enligt behov.</p>	<p>Olika typer av rehabilitering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • tillämpar processmodellen för den psykiatriska rehabiliteringen: behov av rehabilitering – mål – metoder – utvärdering • har kännedom om de centrala verksamhetsformerna inom medicinsk, social, yrkesinriktad och pedagogisk rehabilitering och tillämpar dem för egen del på sitt arbete i syfte att uppnå målen

	<ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om principerna inom stegvis rehabilitering och dess innehåll • har kännedom om principerna och metoderna inom tidig rehabilitering • känner till särdragen hos de rehabiliteringsaktörer som ger kollektiv rehabilitering: rehabiliteringshem, servicehem, rehabiliteringsavdelningar m.fl. • har kännedom om individuell rehabilitering inom kollektivet • känner till principerna för hemrehabilitering • känner till öppen rehabilitering och stödformerna för en rehabiliteringsklient som bor i sitt eget hem • utnyttjar möjligheterna inom yrkesinriktad rehabilitering, inom arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte och inom arbetsträning.
<p>Examinanden kan använda kreativa och aktivitetsinriktade metoder vid rehabilitering.</p>	<p>Använda kreativa och aktivitetsinriktade metoder Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår betydelsen av kreativitet och aktivitet som en del av de mänskliga resurserna och livshanteringen • kan koppla samman de kreativa och aktivitetsinriktade metoderna med den individuella rehabiliteringshelheten • handleder och motiverar rehabiliteringsklienterna att delta i de kreativa och aktivitetsinriktade metoderna som ingår i deras rehabiliteringsplan • tillämpar sina egna specialfärdigheter inom de kreativa och aktivitetsinriktade metoderna så att det stöder vården.
<p>Examinanden känner till de centrala grunderna för familje- och nätverksarbetet, tillämpar dem som en del av den psykiatriska rehabiliteringen eller hänvisar rehabiliteringsklienterna och/eller deras anhöriga till experter inom nätverksarbete.</p>	<p>Tillämpa familje- och nätverksarbete Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • beaktar familjen och nätverket på ett helhetsmässigt sätt i rehabiliteringsprocessen • kan utarbeta ett släkträd och nätverkskarta • bedömer familjens eller nätverkets stöd-möjligheter och deras resurser • stöder, handleder och ger familjen eller nätverket råd om att skapa sådana stödnätverk som de behöver • kan fastställa vilket stöd som behövs i en

	<p>viss situation: vad/vem kunde vara ett stöd för rehabiliteringsklienten i dennes livssituation</p> <ul style="list-style-type: none"> • hänvisar vid behov rehabiliteringsklienterna och/eller deras anhöriga till sakkunnigas tjänster inom familje- och nätverksarbetet.
<p>Examinanden kan identifiera rehabiliteringsklientens beredskap för habilitering, har kännedom om de olika faserna i rehabiliteringsprocessen och de erforderliga åtgärderna i dem och kan tillsammans med rehabiliteringsklienten och nätverket planera och genomföra rehabiliteringsprocessen och utvärdera dess framskridande.</p>	<p>Arbete i enlighet med de olika faserna av rehabiliteringen</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utför arbete under de olika faserna av rehabiliteringen: <ul style="list-style-type: none"> – den förberedande fasen: helhetsmässig bedömning av situationen tillsammans med rehabiliteringsklienten och den enhet som har skickat klienten: datainsamling, besök, preliminär rehabiliteringsplan – rehabiliteringsperioden: utarbetar, genomför och utvärderar samt korrigerar en målinriktad och individuell rehabiliteringsplan tillsammans med rehabiliteringsklienten och nätverket; arbetsformerna är stöd, undervisning och handledning – övergångsfasen: utvärderar rehabiliteringsklientens framsteg och söker aktivt efter en behovenlig plats för fortsatt behandling samt verkställer övergången; skapar ett tillräckligt stödnätverk, inlemmar rehabiliteringsklienten i det, minskar gradvis stödet och ger stöd ännu efter övergången • har kännedom om det mångprofessionella nätverket av arbetstagare och idkar ett målriktat samarbete med specialarbetstagare • deltar i uppgörandet av rehabiliteringsplanen för den följande fasen.
<p>Examinanden har kännedom om de yrkesmässiga utmaningarna inom det psykiatriska rehabiliteringsarbetet och beaktar dem i sitt arbete.</p>	<p>Yrkesmässiga utmaningar inom rehabiliteringsarbetet</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • motiverar rehabiliteringsklienten till att identifiera sina resurser och ger denne stöd i att använda sig av dem • förstår vilken betydelse motionen har när det gäller att upprätthålla en helhetsmässig funktionsförmåga och motiverar rehabiliteringsklienten att motionera mångsidigt

	<ul style="list-style-type: none"> • har mångsidiga färdigheter i vardagslivet och tillämpar dem inom rehabiliteringsverksamheten • respekterar hemmets privata sfär då han eller hon arbetar hemma hos rehabiliteringsklienten • stöder rehabiliteringsklientens anhöriga och närstående • förstår familjens och det sociala nätverkets betydelse som stöd för rehabiliteringsklienten och hjälper familjen/nätverket att finna stödformer som lämpar sig för situationen • har kännedom om rehabiliteringsformerna för barn och unga och arbetsätten inom dem och tillämpar dem i sitt arbete • bedömer utifrån situationen rehabiliteringsklientens behov av handledning och rådgivning samt eventuella behov av terapi • har kännedom om kvalitetsrekommendationerna för rehabiliteringsarbetet och beaktar dem.
<p>Examinanden kan utvärdera och motivera sina egna handlingar och avgöranden och vet sina egna begränsningar, resurser och utvecklingsbehov.</p>	<p>Utvärdera de egna handlingarna Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvärderar ärligt och realistiskt sina egna handlingar och vet gränserna för de egna resurserna och hur mycket han eller hon orkar med • ser till att den egna stressnivån inte blir för hög och sörjer för det egna arbetarskyddet med hjälp av arbetshandledning, interaktion med andra i arbetsteamet, utbildning och andra metoder som främjar välbefinnandet i arbetet • upprätthåller och utvecklar den egna yrkeskunnigheten genom regelbundna utvecklingssamtal och utbildning • agerar i sitt arbete i enlighet med inre företagsamhet.

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Psykiatrisk rehabilitering påvisas och bedöms enligt avtalet om att ordna fristående examina på det sätt som framförs i planen för anordnande av fristående examen och som examenskommissionen godkänt.

Yrkesskickligheten i examensdelen påvisas och bedöms i autentiska arbetsmiljöer i enheter där psykiatrisk rehabilitering ges. När yrkesskickligheten påvisas är det viktigt att examinanden kan handla klientorienterat i de olika faserna av rehabiliteringsprocessen som medlem av ett mångprofessionellt arbetsteam.

Vid behov kan påvisandet av yrkesskickligheten kompletteras med skriftliga dokument på det sätt som framförs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen godkännt. En väsentlig del av påvisandet av yrkesskickligheten är examinandens muntliga och skriftliga självvärdering.

Bedömningen genomförs enligt trepartsprincipen som ett samarbete mellan arbetsgivar- och arbetstagarparter och representanter för undervisningssektorn. Examenskommissionen fastställer, motiverar och informerar om kraven på bedömnarnas kompetens.

De bedömda prestationerna ska antecknas och examinanderna ska ges feedback på dem efter bedömningsbeslutet.

3 6 Psykogeriatriskt vårdarbete

A) Krav på yrkesskicklighet	B) Föremål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden har kunskap baserad på de senaste forskningsrönen om ålderdomen som åldersskede och hur de äldres liv påverkas av de förändringar ålderdomen medför, och denna kunskap ligger till grund för det egna arbetet.</p>	<p>Tillämpa grunderna för äldreomsorgen Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår det individuella och unika i att åldras och kan granska sina egna attityder till åldrandet/ålderdomen • vet hur åldrandet påverkar individens fysiska, psykiska, sociala, mentala och andliga delområden och funktionsförmåga • känner till målsättningarna, verksamhetsprinciperna och metoderna för äldreomsorgen • känner till att åldrandet för med sig en minskning av de egna resurserna och ett ökat behov av stöd och förmår planera och ge det stöd och den hjälp som behövs • känner till de sjukdomar som hör samman med ålderdomen och behärskar vårdformerna för dem.
<p>Examinanden vet hur åldrandet inverkar på den mentala hälsan och känner till de under ålderdomen typiska problemen med den mentala hälsan och missbruksproblemen och kan ge vård enligt behov.</p>	<p>Identifiera mentala problem och missbruksproblem hos äldre personer och ge dem vård Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • vet vilka störningar i den mentala hälsan som hänger samman med ålderdomen och vilka vårdformer det finns (individ-, grupp- och kollektivvård) • förstår bakgrundsfaktorerna till störningarna i den mentala hälsan hos äldre

	<ul style="list-style-type: none"> • känner till missbruksproblemen hos äldre, behärskar vårdmetoderna vid dem och hänvisar vid behov äldre till korrekt hjälp • känner till de vanligaste psykofarmaka och kan ge en trygg läkemedelsbehandling <ul style="list-style-type: none"> – särdragen i läkemedelsbehandling för äldre – läkemedlens verkan och samverkan • främjar mental hälsa med hjälp av stimulerande rekreativ verksamhet och motion • planerar, genomför och utvärderar behovsrelaterad vård av äldre.
<p>Examinanden har kännedom om hur minnessjukdomarna ändrar och påverkar de äldres liv och kan främja välbefinnandet för en person med en minnessjukdom.</p>	<p>Vård av personer med en minnessjukdom Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till hur minnessjukdomar framskrider och hur de inverkar på uppförandet och kan utnyttja kunskapen i vårdarbetet • fastställer helhetssituationen för en äldre person med en minnessjukdom och den äldres funktionsförmåga • tar reda på de viktigaste skedena i livet för en person med en minnessjukdom • förstår orsaken till uppförandet hos en person med en minnessjukdom och bemöter denne individuellt • förstår interaktionens och atmosfärens betydelse vid vården av en person med en minnessjukdom och främjar en positiv atmosfär genom sin växelverkan • stärker en minnessjuk persons självbestämmanderätt, självkänsla och identitet • ger en minnessjuk person vård i ett mångprofessionellt samarbete • genomför och utvärderar läkemedelsbehandling • förstår vilken betydelse vårdmiljön har för den minnessjuka personens funktionsförmåga och välbefinnande.
<p>Examinanden förstår familjens och nätverkens betydelse vid vården av en äldre person och kan i samarbete med olika parter genomföra behovsrelaterad vård.</p>	<p>Samarbete med familj och nätverk vid vård av en äldre person Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • tar reda på vilka familje- och stödnätverk den äldre har samt de möjligheter som serviceorganisationerna erbjuder i fråga om äldreomsorgen

	<ul style="list-style-type: none"> • inser betydelsen av de anhörigas och närståendes stöd och ger dem kunskapsmässigt och emotionellt stöd samt anvisningar om hur man söker socialt och ekonomiskt stöd • tar med familjen och det övriga nätverket i vården av den äldre personen och informerar korrekt familjen och nätverket om den äldres sjukdom och hur vården är upplagd • behärskar det mångprofessionella samarbetet i de olika skedena av vården • hänvisar den äldre till en ändamålsenlig plats för fortsatt vård.
<p>Examinanden kan stödja och vårda en äldre person som insjuknat allvarligt, då döden nalkas och kan ge de anhöriga stöd i sorgearbetet.</p>	<p>Vård av döende äldre personer Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan ge vård i livets slutskede • behärskar smärtlindring inom ramen för sin behörighet • vårdar en döende äldre person individuellt och hjälper denne att möta döden • kan bemöta de närstående till en döende patient i de olika skedena av sorgearbetet • identifierar sina egna känslor och arbetar professionellt då de vårdar den döende • förstår dödens närhet vid vård av äldre personer och bearbetar individuellt tillsammans med den äldre personen de känslor som hör samman med detta.
<p>Examinanden kan stödja och vårda äldre i föränderliga situationer.</p>	<p>Äldreomsorg i föränderliga situationer Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • lägger märke till otrygghet och rädsla hos äldre och tar itu med detta • lägger märke till äldres ensamhet, utslagning eller hot om utslagning och handlar förebyggande • identifierar aggressivt beteende och kan handla i dessa situationer och arbeta förebyggande • lägger märke till dålig behandling och utnyttjande samt hot om familje- och närståendevåld och handlar i dessa situationer enligt vad som är bäst för den äldre • identifierar de olika formerna av beroende och handlar i dessa situationer på ett sätt som främjar de äldres välbefinnande.

<p>Examinanden har kännedom om organisationer och verksamhetskulturer som utför frivilligarbete bland äldre och kan hänvisa äldre till dessa verksamhetsformer.</p>	<p>Frivilligarbete inom äldreomsorgen Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till aktörerna inom frivilligarbetet och de tjänster som de erbjuder • känner väl till vilka principer och vilken verksamhet en aktör som idkar frivilligarbete har • hänvisar de äldre till frivilligverksamhet som är lämplig för den äldre i fråga.
<p>Examinanden kan utvärdera och motivera sina egna handlingar och avgöranden och kan identifiera sina resurser och utvecklingsbehov.</p>	<p>Utvärdera de egna handlingarna Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvärderar ärligt och realistiskt sina egna handlingar och vet gränserna för de egna resurserna och hur mycket han/hon orkar med • ser till att den egna stressnivån inte blir för hög och sörjer för det egna arbetarskyddet med hjälp av arbetshandledning, interaktion med andra i arbetsteamet, utbildning och andra metoder som främjar välbefinnandet i arbetet • upprätthåller och utvecklar den egna yrkeskunnigheten genom regelbundna utvecklingssamtal och utbildning • agerar i sitt arbete i enlighet med inre företagsamhet.

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Psykogeriatriskt vårdarbete påvisas och bedöms enligt avtalet om att ordna fristående examina på det sätt som framförs i planen för anordnande av fristående examen och som examenskommissionen godkänt.

Yrkesskickligheten i examensdelen påvisas och bedöms i autentiska arbetsmiljöer i situationer med klientarbete, planering och handledning i enheter där psykogeriatriskt arbete utförs. När yrkesskickligheten påvisas är det viktigt att examinanden kan handla klientorienterat i de olika faserna av äldreomsorgen som medlem av ett mångprofessionellt arbetsteam.

Vid behov kan påvisandet av yrkesskickligheten kompletteras med skriftliga dokument på det sätt som framförs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen godkänt. En väsentlig del av yrkesskickligheten är examinandens muntliga och skriftliga självvärdering.

Bedömningen genomförs enligt trepartsprincipen som ett samarbete mellan arbetsgivar- och arbetstagarparter och representanter för undervisningssektorn. Examenskommissionen fastställer, motiverar och informerar om kraven på bedömarnas kompetens.

De bedömda prestationerna ska antecknas och examinanderna ska ges feedback på dem omedelbart efter bedömningsbeslutet.

3.7 Barn- och ungdomspsykiatriskt vårdarbete

A) Krav på yrkesskicklighet	B) Föremål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden känner till det barn- och ungdomspsykiatriska servicesystem som upprätthålls av den privata, offentliga och tredje sektorn och de viktigaste författningarna som styr detta servicesystem och kan arbeta på de olika nivåerna av servicesystemet.</p>	<p>Kännedom om det barn- och ungdomspsykiatriska vårdssystemet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till de lokala, regionala och riksomfattande aktörerna på den grundläggande nivån och på specialnivån inom den barn- och ungdomspsykiatriska vården • känner till de gällande författningar som styr det barn- och ungdomspsykiatriska vårdarbetet • känner till den öppna psykiatriska vården av barn och unga och vårdens uppgifter och arbetssätt och kan handla i enlighet med dem • känner till halvöppna vårdformer och handlar i enlighet med dem • känner till grunderna och arbetsformerna inom psykiatrisk sjukhusvård av barn och unga och handlar för sin del i enlighet med dem • känner till de olika typerna av psykiatrisk rehabilitering av barn och unga och tillvägagångssätten inom dem och handlar för sin del i enlighet med dem.
<p>Examinanden känner till de centrala grunderna för vård- och terapimetoderna inom den barn- och ungdomspsykiatriska vården och kan tillämpa dem i vårdarbetet.</p>	<p>Tillämpa vård- och terapimetoder Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till grunderna i de teorier som de centrala vård- och terapimetoderna baserar sig på • har kunskap om huvuddragen i individualpsykoterapins tillvägagångssätt: psykodynamisk, kognitiv och lösningsfokuserad terapi • känner till olika former av aktivitetsterapi och de antaganden som de baserar sig på • känner till grunderna i musikterapi • har kännedom om de viktigaste verksamhetsformerna inom kreativitets- och aktivitetsterapierna vid vården av barn/unga och använder dem för egen del • har kännedom om grunderna i gruppvård för barn/unga och tillämpar dem i sitt arbete.

<p>Examinanden kan för egen del bedöma barns/ungas psykiska utveckling, personlighet och mentala hälsa samt behov av vård.</p>	<p>Bedöma barns och ungas psykiska utveckling Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om barns/ungas fysiska och psykiska utveckling • har kännedom om utvecklingsstörningar • bedömer för sin del de biologiska, intrapsykiska, familjedynamiska och sociokulturella faktorerna i ett barns eller en ungs persons situation • känner till de viktigaste psykiska störningarna hos barn och unga • för sin del bedömer ett barns/en ungs persons/en familjs funktionsförmåga.
<p>Examinanden behärskar grunderna och metoderna i psykiatriskt vårdrelationsarbete inriktat på barn/ungdomar.</p>	<p>Individuell vårdrelation Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar grunderna för vårdrelationer vid psykiatrisk vård av barn/unga och tillämpar i vårdrelationen principerna för primär omvårdnad • vet betydelsen av barns/ungas psykiska, emotionella, kognitiva och fysiska samt sociala utveckling och beaktar den i vårdrelationen • observerar ett barns/en ungs persons yttre, utvecklingsnivå, människorelationer och interaktion, sinnesstämning, känslotillstånd och tankar • analyserar och dokumenterar sina observationer och den information som han eller hon fått • hanterar de känslor som väckts i vårdrelationen • förstår att han eller hon är ett identifikationsobjekt, en representant för vuxenlivet och en stödperson • använder sig i vårdrelationen av arbete som upprätthåller och höjer funktionsförmågan • förstår hur barnets/den ungs personens psykiska tillstånd och nivån på störningen inverkar på vårdrelationsarbetet • tillämpar sina kunskaper och färdigheter inom såväl vårdarbete som psykoterapi i sitt vårdrelationsarbete • integrerar vårdrelationsarbetet med den övriga vården.

<p>Examinanden kan ha ett vårdinriktat samarbete med barnets/den unga personens föräldrar och övriga familj.</p>	<p>Familjearbete Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår att familjen är en central del av vårdens helhetsstruktur • samarbetar med föräldrarna eller vårdnadshavarna • bedömer föräldrarnas behov av handledning och råd samt eventuella behov av terapi utifrån situationen • behärskar grunderna i och metoderna för handledning och rådgivning till föräldrarna • ger vid behov föräldrarna stöd att reda ut sina problem i parförhållandet • kan fastslå behovet av familjevårdsarbete i barnets/den unga personens vårdhelhet och vid behov fungera i ett arbetsteam som vårdar familjen.
<p>Examinanden kan samarbeta med familjens externa nätverk.</p>	<p>Samarbeta med nätverk Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan fastställa vilka samarbetspartner som är väsentliga med tanke på vården av barnet/den unga personen • har kännedom om stöd- och vårdmetoderna inom olika servicesystem och fastställer sitt ansvar och sin uppgift i detta nätverk • arbetar aktivt för att barnets/den unga personens närmaste omgivning ska få en gemensam uppfattning om barnets/den unga personens psykosociala helhetssituation • förstår på vilka olika sätt familjer med många problem och familjer där flera medlemmar är klienter påverkar de hjälpande aktörerna • klarlägger och analyserar i samarbete med nätverket barnets/den unga personens och familjens psykosociala problem och finner resurser för en gemensam lösning av dem.
<p>Examinanden kan tillämpa metoderna inom miljöterapi</p>	<p>Tillämpa metoderna inom miljöterapi Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om den teoretiska grunden för miljöterapi och kan tillämpa den på barns/ungas vårdkollektiv • ger barnet/den unga personen stöd i att bli medlem av kollektivet och att skapa vänskaps- och kamratrelationer med andra barn/ungdomar

	<ul style="list-style-type: none"> • ger barnet/den unga personen stöd att uttrycka sig själv genom att tala och att lyssna på andra • ger barnet/den unga personen stöd i att gemensamt lösa konflikter och problem • ger barnet/den unga personen stöd att ge och ta emot feedback • handlar i gruppen så att det främjar möjligheterna för aktiviteter enligt åldersgrupp och aktiviteter som stöder tillväxt och utveckling och bidrar till att aktiviteterna blir möjliga • handlar i gruppen så att det främjar toleransen för olikheter men också ansvaret för gemensamma regler och överenskommelser • fungerar i gruppen som ett vuxet identifikationsobjekt för barnet/den unga personen • sörjer för egen del för öppenhet och tolerans i kollektivet • främjar i kollektivet användningen av positiva erfarenheter som instrument för socialt lärande.
<p>Examinanden har kännedom om särdragen i läkemedelsbehandling av barn/unga.</p>	<p>Delta i läkemedelsbehandling Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om de biokemiska särdragen i barns/ungas tillväxt och utveckling och hur de påverkar läkemedelsbehandlingen • har kunskap om verkningarna och biverkningarna av psykofarmaka hos barn/unga och observerar och dokumenterar dem • kan motivera behovet av läkemedelsbehandling • ger barnet/den unga personen och dennes anhöriga handledning och råd om hur läkemedelsbehandlingen ska genomföras • bedömer som medlem av arbetsteamet integreringen av läkemedelsbehandlingen med den övriga vården.
<p>Examinanden har kännedom om principerna och metoderna för psykiatrisk rehabilitering av barn/unga och handlar för egen del i enlighet med dem.</p>	<p>Arbete vid psykiatrisk rehabilitering av barn/unga Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifierar barnets/den unga personens behov av rehabilitering • har kännedom om principerna och metoderna inom medicinsk, social, yrkesinriktad

	<p>och pedagogisk rehabilitering och tillämpar dem i sitt arbete bland barn/unga</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunskap om principerna och metoderna inom barnskyddsrelaterad rehabilitering och deltar vid behov i ordnandet av sådan • tar för egen del ansvar för samarbetet mellan de olika aktörerna inom rehabiliteringen av barn/unga • ser till att rehabiliteringsplanerna innehåller mål och att de genomförs och utvärderas under de olika skedena av rehabiliteringen.
<p>Examinanden kan utvärdera och motivera sina egen handlingar och avgöranden och identifiera sina egna begränsningar, resurser och utvecklingsbehov.</p>	<p>Utvärdera de egna handlingarna Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvärderar ärligt och realistiskt sina egna handlingar och vet gränserna för de egna resurserna och hur mycket han/hon orkar med • ser till att den egna stressnivån inte blir för hög och sörjer för det egna arbetarskyddet med hjälp av arbetshandledning, interaktion med andra i arbetsteamet, utbildning och andra metoder som främjar välbefinnandet i arbetet • upprätthåller och utvecklar den egna yrkeskunnigheten genom regelbundna utvecklingssamtal och utbildning • agerar i sitt arbete i enlighet med inre företagsamhet.

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Barn- och ungdomspsykiatriskt vårdarbete påvisas enligt avtalet om att ordna fristående examina på det sätt som framförs i planen för anordnande av fristående examen och som examenskommissionen godkännt.

Yrkesskickligheten i examensdelen påvisas och bedöms i autentiska arbetsmiljöer i situationer med klientarbete, planering och handledning i enheter där barn- och ungdomspsykiatriskt arbete utförs. När yrkesskickligheten påvisas är det viktigt att examinandena kan handla klientorienterat i de olika faserna av vården av barn/unga som medlem av ett mångprofessionellt arbetsteam.

Vid behov kan påvisandet av yrkesskickligheten kompletteras med skriftliga dokument på det sätt som framförs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen godkännt. En väsentlig del av yrkesskickligheten är examinandens muntliga och skriftliga självvärdering.

Bedömningen genomförs enligt trepartsprincipen som ett samarbete mellan arbetsgivar- och arbetstagarparter och representanter för undervisningssektorn. Examenskommissionen fastställer, motiverar och informerar om kraven på bedömnarnas kompetens.

De bedömda prestationerna ska antecknas och examinanderna ska ges feedback på dem genast efter bedömningsbeslutet.

3.8 Psykiatrisk missbrukarvård

A) Krav på yrkesskicklighet	B) Föremål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden har kännedom om det centrala innehållet i de lagar och andra normer som reglerar den psykiatriska missbrukarvården.</p>	<p>Iaktta de författningar som reglerar den psykiatriska missbrukarvården Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till det centrala innehållet i följande lagar och normer i fråga om den psykiatriska missbrukarvården inklusive de senaste ändringar och iakttar dem i sitt arbete: <ul style="list-style-type: none"> – lag om missbrukarvård 41/86 och förordning 653/86 – narkotikalag 373/08 – förordning om avgiftning och substitutionsbehandling av opioidberoende personer med vissa läkemedel 33/08 – mentalvårdslag 1116/90 – barnskyddslag 417/07 – lag om smittsamma sjukdomar 583/86 – lag om nykterhetsarbete 826/82 – lag om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning 693/76 – socialvårdslag 710/82 – lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet 621/99 – lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 812/00.
<p>Examinanden har kännedom om det centrala innehållet i de nationella och internationella programmen för missbrukarvården.</p>	<p>Kännedom om programmen och rekommendationerna för missbrukarvården Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till det centrala innehållet i bl.a. följande program inklusive de senaste ändringarna: <ul style="list-style-type: none"> – Mål- och verksamhetsprogram för social- och hälsovården – Nationella alkoholprogrammet – Nationella narkotikastrategin – Europeiska alkoholprogrammet – EU:s narkotikastrategi – Kommunens rusmedelsprogram – Kvalitetskriterier för preventivt alkohol- och drogarbete – Kvalitetsrekommendationer för missbrukarvården – Rekommendationerna God medicinsk praxis – Fångvårdsväsendets rusmedelsstrategi.

Examinanden har kännedom om den psykiatriska missbrukarvårdens och rehabiliteringens servicesystem och kan hänvisa klienter/patienter till de rätta tjänsterna.

Kännedom om tjänsterna inom den psykiatriska missbrukarvården och rehabiliteringen för missbrukare

Examinanden

- känner till servicesystemets nuläge och de senaste ändringarna: statsförvaltningen som fastställare och övervakare av tjänsterna, social- och hälsovårdsministeriet och de inrättningar och ämbetsverk som lyder under det, länsstyrelserna
- har kännedom om hur servicesystemet är uppbyggt:
 - statens mentalsjukhus
 - kommunerna som tillhandahållare av tjänster: primärvård och socialväsande, specialistsjukvård
 - sjukvårdsdistrikten som samordnare av tjänster
 - organisationer och andra sammanslutningar
 - privata tjänster
- hänvisar klienter/patienter till tjänster som motsvarar deras behov
- känner till samarbetet och konsultationen mellan serviceproducenterna inom social- och hälsovården
- deltar i servicesystemet och iakttar då tystnadsplikten och skyddar klientens/patientens integritet.

Examinanden känner till de medel som är berusande och beroendeframkallande och deras verkningar.

Identifiering av berusningsmedel och kunskap om ämnena

Examinanden

- vet vilka de vanligaste berusningsmedlen är och hur de inverkar på hälsan
- känner till läkemedelsmissbruket och hur olika läkemedel inverkar på hälsan
- känner till de droger som är mest använda och hur de inverkar på hälsan
- känner till användningen av andra berusande ämnen (bl.a. tekniska lösningsmedel och gaser) och hur de inverkar på hälsan
- känner till de olika missbruksnivåerna
- känner till bruket av flera berusningsmedel och blandmissbruket som fenomen och deras inverkan på hälsan
- vet hur tobak inverkar på hälsan

	<ul style="list-style-type: none"> • använder olika tester, frågeformulär om användningen av berusningsmedel och resultat från laboratorieundersökningar vid fastställande av om en person använder berusningsmedel.
<p>Examinanden känner till missbrukets och beroendets sociala, fysiska och psykiska verkningar och deras betydelse för såväl individen som dennes närstående.</p>	<p>Kännedom om missbrukets verkningar och om beroendet av berusningsmedel Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • vet vilka riskfaktorer som gör en person mottaglig för missbruk och beroende • känner till missbrukets fysiska, psykiska och sociala följder samt följder för missbrukarens näromgivning • förstår att beroendet är ett mångfasetterat fenomen • förstår utvecklandet av beroendet som process • förstår hur beroendet kommer till uttryck och inverkar på individnivå • känner till hur det fysiologiska, psykiska och sociala beroendet kommer till uttryck och det huvudsakliga innehållet i vårdformerna • bedömer beroendets inverkan på familjedynamiken och dynamiken i andra grupper • känner till symtomen på hepatit och HIV, hur de smittas och hur man skyddar sig • behärskar de viktigaste metoderna för vård av smittsamma sjukdomar.
<p>Examinanden kan beakta de psykiatriska specialfrågorna i de olika livsskedena</p>	<p>Beakta de psykiatriska specialfrågorna vad gäller missbruk Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till särdragen vad gäller missbruk i olika åldrar: barndomen, ungdomen, vuxenlivet, ålderdomen • känner till de specialfrågor som gäller klienter med flera diagnoser och som hör samman med de olika åldersskedena • beaktar i sitt arbete de specialkrav som klientens ålder, familjesituation och nätverk ställer • beaktar i sitt arbete missbruksvanorna hos föräldrarna i en barnfamilj och försöker minska missbrukets negativa effekter på barnen

	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar i sitt arbete missbruksvanorna hos blivande mammor och försöker förebygga de skador på fostret som missbruket kan orsaka • känner till hot mot tryggheten och behärskar eventuella våldssituationer och åtgärderna efter dem.
<p>Examinanden känner till och kan tillämpa de centrala principerna inom missbrukarvården.</p>	<p>Tillämpa de centrala principerna inom missbrukarvården</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • ger missbrukare vård som främjar hälsan, är förebyggande och minskar risker och olägenheter • stöder och stärker klientens/patientens egna resurser och förmåga att ta ansvar för sitt liv • ger missbrukare behovsrelaterad vård som sköter och rehabiliterar klienten och minskar lidande • tillämpar i sitt arbete de centrala principerna inom missbrukarvården: principen om individualitet, fokusering på hälsa och resurser, självständighet, kontinuitet, säkerhet, fokusering på familjen och helhetsvård.
<p>Examinanden kan i sitt arbete kombinera arbetsformer inom den psykiatriska vården med arbetsformer inom missbrukarvården.</p>	<p>Kombinera arbetsformer inom psykiatrisk vård med arbetsformer inom missbrukarvård</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • använder i sitt arbete arbetsformer för både psykiatrisk vård och missbrukarvård och kombinerar dem utifrån klientens behov • känner till följande arbetsformer och tillämpar dem ändamålsenligt: <ul style="list-style-type: none"> – individualarbete – verksamhet med personligt ombud – par- och familjearbete – grupparbete – miljöterapi – samhällsarbete – intressebevakning – läkemedelsbehandling.

Examinanden förstår betydelsen av interaktion i den psykiatriska missbrukarvården och kan skapa ett förtroligt förhållande baserat på interaktion med en klient inom den psykiatriska missbrukarvården.

Interaktionsfärdigheter

Examinanden

- känner till de viktigaste faserna vid interaktion och yrkesmässiga metoder som påverkar interaktionsprocessen
- förstår hur ett interaktionsförhållande med inriktning på vård uppstår
- tillämpar i sitt arbete stegmodellen i fråga om en förändringsprocess
- bedömer och utvecklar sina egna interaktionsfärdigheter
- beaktar den förnekandeprocess som hör till ett interaktionsförhållande inom den psykiatriska missbrukarvården
- skapar ett förtroligt interaktionsförhållande där han eller hon tar upp missbruket och problemen som det orsakar
- förstår betydelsen av motivering i missbrukarvården och använder metoden med motiverande intervjuer
- beaktar i sitt interaktionsförhållande beroendets inverkan på klientens interaktionsförhållanden
- vet och förstår sannolikheten för att de som är beroende av berusningsmedel börjar använda dem på nytt efter att de har börjat tillfriskna
- bemöter missbrukare/berusade klienter professionellt
- visar genom sitt uppträdande en respektfull, saklig och jämlik inställning oberoende av kön, ålder, livsåskådning, ras, nationalitet, civilstånd, sexuell läggning, mental hälsa, fysiskt handikapp eller någon annan personlig egenskap
- fattar öppet och professionellt hållbara och motiverade beslut
- sätter gränser för klienten enligt behov
- använder i sitt arbete ett rehabiliterande arbetssätt.

Examinanden kan tillämpa de viktigaste tillvägagångssätten inom missbrukarvården som stöder vården och rehabiliteringen samt de praktiska verksamhetsmodeller som ingår i dem och vet vilka instanser som är specialiserade på dem.

Tillämpa grunderna i de vårdande tillvägagångssätten

Examinanden

- tillämpar i sitt arbete huvuddragen i det kognitiva, i det lösningsfokuserade och i det systemteoretiska tillvägagångssättet

	<ul style="list-style-type: none"> • känner till grunderna i Minnesota®- och Myllyhoito-modellerna och de instanser som ger vård enligt dessa modeller • känner till grunderna i kristlig missbrukarvård och de instanser som ger den • känner till de metoder med vilka man utan läkemedel kan hantera abstinenssymtomen, som akupunktur, avslappning och aktivitets- och kreativitetsmetoder • känner till 12-stepsprogrammet och betydelsen av kamratstöd i missbrukarvården och rehabiliteringen • känner till medicinska vårdprogram inom missbrukarvården, som avgiftning, behandling med korstoleranta medel och substitutionsbehandling.
<p>Examinanden vet de egna resurserna och förstår sina egna begränsningar i den psykiatriska vården av missbrukare.</p>	<p>Sörja för välbefinnandet i arbetet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår i sitt arbete betydelsen av de egna attityderna och valen i fråga om berusningsmedel • vet de egna gränserna, resurserna och utvecklingsbehoven och kan hålla sig sitt eget kunnande uppdaterat
<p>Examinanden kan utvärdera och motivera sina egna handlingar och avgöranden.</p>	<p>Utvärdera de egna handlingarna Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvärderar de egna handlingarna ärligt och realistiskt och ser till att den egna stressnivån inte blir för hög och sörjer för det egna arbetarskyddet med hjälp av arbetshandledning, interaktion med andra i arbetsteamet, utbildning och andra metoder som främjar välbefinnandet i arbetet • upprätthåller och utvecklar den egna yrkeskunnigheten genom regelbundna utvecklingssamtal och utbildning • agerar i sitt arbete i enlighet med inre företagsamhet.

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Psykiatrisk missbrukarvård påvisas och bedöms enligt avtalet om att ordna fristående examina på det sätt som framförs i planen för anordnande av fristående examen och som examenskommissionen godkänt.

Yrkesskickligheten i examensdelen påvisas och bedöms i autentiska arbetsmiljöer i situationer med klientarbete, planering och handledning i enheter där psykiatrisk missbrukarvård ges. När yrkesskickligheten påvisas är det viktigt att examinanden kan handla

klientorienterat i de olika faserna av den psykiatriska missbrukarvården som medlem av ett mångprofessionellt arbetsteam.

Vid behov kan påvisandet av yrkesskickligheten kompletteras med skriftliga dokument på det sätt som framförs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen godkänt. En väsentlig del av yrkesskickligheten är examinandens muntliga och skriftliga självvärdering.

Bedömningen genomförs enligt trepartsprincipen som ett samarbete mellan arbetsgivar- och arbetstagarparter och representanter för undervisningssektorn. Examenskommissionen fastställer, motiverar och informerar om kraven på bedömningskompetens.

De bedömda prestationerna ska antecknas och examinanderna ska ges feedback på dem omedelbart efter bedömningsbeslutet.

3.9 Företagsamhet

A) Krav på yrkesskicklighet	B) Föremål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden kan bedöma sina personliga möjligheter och förutsättningar att eventuellt arbeta som företagare inom detta verksamhetsområde.</p>	<p>Bedöma sina förutsättningar att bli företagare Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • vet vilka personliga förutsättningar som behövs för att man ska lyckas som företagare, analyserar utifrån denna kunskap sina värderingar och bedömer sina förutsättningar att bli företagare • utarbetar med sakkunnigas hjälp en plan för sin egen utveckling till företagare • har kännedom om att yrkesutövningen kräver tillstånd och vilka åtgärder som hör samman med detta • har kännedom om den lagstiftning som gäller uppgörandet och förvaringen av patientdokument och åtgärderna i anslutning till denna lagstiftning • känner till behörighetskraven för de personer som är ansvariga för olika klientgrupper • förstår skillnaden mellan öppen vård och anstaltsvård inom företagsverksamheten • tar ansvar för sitt arbete och utvecklingen av det.
<p>Examinanden kan analysera verksamhetsområdet och de möjligheter och risker som verksamhetsområdet erbjuder när det gäller att starta och utveckla en företagsverksamhet.</p>	<p>Utreda verksamhetsförutsättningarna för ett företag Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har bekantat sig med verksamhetsområdet så att han eller hon kan analysera vilka framtidsutsikter det finns inom det och hur det kommer att utvecklas och vilka möjlig-

	<p>heter till företagsverksamhet det finns på marknaden med tanke på startande av ett eget företag</p> <ul style="list-style-type: none"> • analyserar om det egna eventuella företaget kommer att bli resultatrikt och lönsamt, dvs. kommer man att kunna försörja sig på företagsverksamheten • analyserar företagande med avseende på det ansvar och de förpliktelser som är förenade med det • analyserar företagandet även med avseende på vad det innebär att vara arbetsgivare.
<p>Examinanden känner till olika sätt att starta företagsverksamhet och olika former av företagsverksamhet och kan ta fram en summarisk affärsidé för ett eget företag.</p>	<p>Ta fram en affärsidé Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • jämför alternativa sätt att starta företagsverksamhet och diskuterar med sakkunniga om de alternativ som står till buds för en egen eventuell företagsverksamhet • tar tillsammans med sakkunniga fram en summarisk affärsidé och vet vilka ekonomiska, produktionsmässiga och mentala resurser som krävs för att eventuellt starta en företagsverksamhet • bedömer med sakkunniga om den egna företagsidén har möjlighet att lyckas.
<p>Examinanden kan skapa kund- och nätverksrelationer.</p>	<p>Skapa kund- och nätverksrelationer Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • analyserar alternativ och bygger om möjligt upp kund- och nätverksrelationer som är viktiga med tanke på företagets fortlevnad. • gör upp utkast till avtal med de ovan nämnda nätverksparterna och utnyttjar då experttjänster.
<p>Examinanden kan iaktta de viktigaste principerna när det gäller företagsverksamhetens ekonomi.</p>	<p>Ekonomisk verksamhet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • väljer åtgärder som inverkar på företagets lönsamhet och beaktar vid prissättningen av tjänsterna även marknadsbaserade faktorer • tolkar företagets bokslut med avseende på kapital, tillgångar, betalningsförmåga och resultat och analyserar möjligheterna att utveckla den ekonomiska verksamheten vid behov i samarbete med sakkunniga • utarbetar tillsammans med sakkunniga en

	<p>summerisk resultatprognos för sitt företag och skaffar experttjänster för att lösa skattefrågorna.</p>
<p>Examinanden kan använda experttjänster.</p>	<p>Använda experttjänster Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • söker de uppgifter och experttjänster som behövs i de olika faserna av grundandet av företaget och i företagsverksamheten.

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Examinanden påvisar sin yrkesskicklighet i examensdelen Företagsamhet genom att utarbeta en preliminär affärsidé för ett företag. Denna kompletteras med utredningar, produktioner och beräkningar som gäller förutsättningarna för verksamhet och riskerna förenade med verksamheten. I examensprestationen ingår också att examinanden utför åtgärder under den ovan beskrivna processen. Åtgärderna dokumenteras och till dokumenten fogas arbetslivsbedömarens bedömningar. Examinanden gör också en personlig bedömning och en utvecklingsplan om de egna möjligheterna och förutsättningarna att bli företagare.

Påvisandet av yrkesskickligheten fördjupas med en bedömningsdiskussion med sakkunniga, och i dessa samtal görs preciseringar och fokuseras på examinandens förmåga att verka som företagare och förutsättningar att fatta beslut om att starta företagsverksamhet. Vid samtalet utgår man från dokumenten och bedömningarna.

Bedömningen genomförs enligt trepartsprincipen som ett samarbete mellan arbetsgivar- och arbetstagarparter och representanter för undervisningssektorn. Examenskommissionen fastställer, motiverar och informerar om kraven på bedömarens kompetens. En väsentlig del av bedömningen utgörs av examinandens muntliga och skriftliga självvärdering.

De bedömda prestationerna ska antecknas och examinanderna ska ges feedback på dem omedelbart efter bedömningsbeslutet.

BILAGA

BESKRIVNING AV DET ARBETE SOM UTFÖRS AV DEM SOM HAR AVLAGT SPECIALYRKESEXAMEN I PSYKIATRISK VÅRD

Beskrivning av yrkesområdet

De som har avlagt specialyrkesexamen i psykiatrisk vård har ett arbete som ingår i sakkunnigverksamheten inom den psykiatriska vården i social- och hälsovårdsbranschen. Arbetet består av ansvarsfullt deltagande i det mångprofessionella genomförandet av den psykiatriska vård- och rehabiliteringsprocessen på individ-, grupp- och organisationsnivå.

Verksamhetsmiljö

De som har avlagt specialyrkesexamen i psykiatrisk vård arbetar med olika slag av uppgifter inom social- och hälsovårdsbranschen som kräver specialkompetens i psykiatrisk vård. Arbetet utförs vid bas- och specialistsjukvårdens enheter samt vid de enheter, inom såväl den öppna vården som anstaltsvården, som producerar psykiatriska vård-, rehabiliterings- och boendetjänster och som antingen drivs privat eller av en organisation.

Beskrivning av yrkesskickligheten

Det arbete som utförs av dem som har avlagt specialyrkesexamen i psykiatrisk vård baserar sig på etiskt hållbara principer. Arbetet är kundorienterat och visar respekt för människan. Kännedom om branschens lagstiftning och servicesystem behövs inom arbetet. De som har avlagt denna examen har fördjupat sig i processen för psykiatrisk vård och rehabilitering och de tillvägagångssätt som krävs inom processen. I arbetet betonas professionell, målinriktad växelverkan och förmåga att bemöta klienter/patienter och deras anhöriga i krävande livssituationer som kräver psykiatrisk vård och rehabilitering.

De som har avlagt specialyrkesexamen i psykiatrisk vård fungerar som sakkunniga inom sitt eget arbete och utvecklar det. Dessutom kan de på sin arbetsplats ges olika ansvarsuppgifter. De kan motivera sina lösningar och val i arbetet och bedöma vad de leder till i egenskap av medlemmar i ett mångprofessionellt arbetsteam. De sörjer för det egna välbefinnandet i arbetet och använder sig av arbetshandledning och utbildning som stöd för sitt arbete. För att höja kvaliteten på arbetet krävs förmåga och vilja till kontinuerlig utvärdering av sitt egen och arbetsteamets arbete, självutveckling och inre företagsamhet.

Utbildningsstyrelsen har godkänt dessa examensgrunder med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

De fristående examina är examina som särskilt planerats och utvecklats för att avläggas av den vuxna befolkningen.

Planeringen och genomförandet av de fristående examina baserar sig på ett nära samarbete mellan sakkunniga inom undervisning och arbetsliv.

Utbildningsstyrelsen
Pb 380
00531 Helsingfors
tfn: 040 348 7555
www.utbildningsstyrelsen.fi